

Aposolo zengât den sinji Lukanâ kulengoip.

Yesunâ Tirik Kaapum zingâbat sâmbemân zarip.

(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot sinji âlip sâip, zorat den sinji otgiwan.

² Zâknâ nepnâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumnâ oknangi Aposolo mârûm gâsum sâlâpzingoipnâ nep diñ sâmbemân. Den zo dâzângom nangi Anutuñâ diim sumbemân zarip. Zorat den sinji mârûm kulemgowan.

³ Zâk sâknâm nângâm mom zem zaatnâ arâpnâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsagezingâm ândeip. Zen nângâm pâlatân kwâknangâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topñan ândiândiñgât den dâzângom ândeip.

⁴ Oi zen sot tapnâ den itâ sâmbemân dâzângoip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut nâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâmbemân dâzângowan.

⁵ Yohane zâk too sanjonzingip. Ka narâk mân kêrep oi nânâ Tirik Kaapum sanjonzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâmbemân mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpninâ molizingâna Isirae niñak dum a kutâ op ândinat?”

⁷ Sâne itâ sârn dâzânngoip, “Ibâ, zâk zinjâ narâknâ nânngâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanânngât opnâ narâk zo pâip. Zinjâ zo mân nânngâbi.

⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sângongoi zengâren gem gam imbanâ zingî zen nâgât den singî sâsân a upi. Yatâ opnâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kârebân aksik, nâgât den singî zengâren sâne laj kârâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumjâ ga doonngoi mem zari mân igâwe.

¹⁰ Oi sumbemân zari arâpnâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet.

¹¹ Oi itâ sârn dâzânngowet, “Galilaia goknâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anutuñâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknjan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Baknâ zo Yerusalem kamân gootjan taap.

¹³ Kamânân âimjâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzinâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaiogât nanjâ, Simon Zelote sot Yuda Jakobogât nanjâ.

¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sârn ândiwe. Yatâ utne Yesu mamjâ Maria sot ambân nâmbutjâ sot Yesu murâpnâ, zen aksik betzinjan mem ândiwe.

Yudagât gebâknjan a nâi muyagiwe.

15 Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpñâ ândiwe, 120 yatâ, zorân mindum tarâwe. Oi Peteronâ zaat den itâ sâmbân dâzânngoip,

16 “Bukurâp, Yudañâ kâsa diizingi Yesu gâsuwe. Zorat mârumñan Tîrik Kaapumñâ Dawidigât umñan den pâi den zo sâmbân Kembugât ekabân kulemgoip. Zo dap op yen zembap?

17 Yuda zâk niinñan gokñâ. Nen sot nep ârândân meip.

18 Oi a zorân kâmbamgât sângânñâ mem hân nâi kwâlîp. Zoren âi hânân gei kom kâmbon kunziri zem tip gem nanjip.

19 Den sinji zo Yerusalem a ambân zin aksik nângâm hân zorat kutñâ Akedama sâwe (niin denân ko kâmbam hân).

20 Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap,
‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimban. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,

‘Zo a nâinñâ gebâkñan kinban.’

21 Oi a nâmbutñâ nen sot ândimñâ Kembu Yesuñâ nep tuugip, zo ek nanjâwe.

22 Oi Yohanenñâ too sanjonñangi nepñâ top-kwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zarip. Oi a zo zenjâren gâbâ a nâi, zâk betniñan mei Yesu mom zaarip, zorat den sinji sâindâ lanj kârâbap.”

23 Peteronâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutñâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutñâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutñâ Matia.

²⁴ Muyagezikâm itâ sârn ninâu sâwe, “O Kembu, a zeŋgât umziŋâ ek nânġâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ ŋâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnânġona iknâ.

²⁵ Yudaŋâ Aposolo nepŋâ kwâkâm mâtâp bâliŋan arip, zorat ŋâiŋâ zâkkât gebâkŋan ândibap.”

²⁶ Ninâu yatâ sârnċâ wenzu pane Matiagât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziŋġip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zeŋgât kendon ŋâi kutŋâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpŋâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe.

² Tatne sumbemân gâbâ kwamit ŋâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemŋâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip.

³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbânġum kâukziŋan ge tap arip.

⁴ Oi Tirik Kaapumŋâ umziŋan gei piksâm imbanâ ziŋġi den gându ŋâi ŋâi sârn âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe.

⁶ Oi a donġbep patâ zen kwamit zo nânġâm mindune Aposolo zen dinziŋâ dâp sâne nânġâm kwakmak op kirâwe.

⁷ Oi imbanâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a.

⁸ Dap op den yatâ sâne nânġindâ dinniŋâ yatâ uap?

⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok.

¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zenğât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutñâ nen Roma kamânân gok.

¹¹ Oi nen Isirae sot kamân ñâin gâbâ Anutu mâtâsimen. Nâmbutñâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâñ ândimñâ dinniñâ dâp Anutu kut ñâi ñâi âlipñâ oip, zorat sinji sâne nângen.”

¹² A zen yatâ sâm imbanâziñ buñ oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topñâ dap yatâ?”

¹³ Oi a nâmbutñandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteroñâ zorat topñâ dâzânngoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpñâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikñâ itâ sâm dâzânngoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutñâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nângânek.

¹⁵ A zi kinze, zenğât itâ se, “Too kâtik nemñâ um gulip ue.’ Yatâ buñâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem.

¹⁶ Zorat Propete Yoelenâ den ñâi itâ sâm kulengoip. Den zo bonñâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutunâ itâ sap, “Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik ziñgâbat. Ziñga ko nan bârarâpziñâ zen Propete ziñâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, ziñâ kut ñâi ñâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, ziñâ uman bonñâ nângâbi.

18 Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum zingâ Propete a yatâ op den sâbi.

19 Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombenjan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kêrâp sot kêbak, zorânj hân kwâarakubap.

20 Mirâsiņ sumunkumbap. Kâin siņâ kuriņkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipņâ âsakņoot muyagibap.

21 Oi narâk zoren ñâi zâk Kambu konsâbap, zâk bâliņan gâbâ mâkâbap.” ’ ”

Peteroņâ Yesugât topoņâ sâm kêkņan kwâip.

22 Yatâ sâmņâ Peteroņâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzâņgua nâņgânek. Anutoņâ Yesu Nasarete kamânân gokņâ mam okņoņgi osetniņan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anu-tugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorâņâ topoņâ sâm muyagei igâwe.

23 Mârum Anutoņâ zâkkât nâņgi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut ñâi ñâi okņoņgâm Kembugât gurumin den kukuņ a zingâne âi poru nagân kune moip.

24 Ka Anutoņâ mumuņoņgât tâk olaņ diim sumbemân zarip. Mumuņandâ dap yatâ aņgân kêrâbap?

25 Zorat Dawidiņâ zâkkât den kêkņan sâm itâ kulemguip,

‘Nâ Kambu mâteyâk ek ândiwan. Zâkņâ âsâbân bitnâ bongen tâi mân loribat.

26 Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâm sâtâre okņoņgâman. Sâknandâ mom zaatpapkât mambât ândibat.

27 Anutuñâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuñâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momuñâ mân alâgibat.

28 Gâ ândiândiñ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat.’ ”

29 Peteroñâ yatâ sâmñâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsun zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nângâm ândime.

30 Zâk Propete a ândim itâ nângip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ ñai gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.’

31 Zo nângâm Kristo zaatzaatñangât itâ sâip, ‘Zâk mumuñâ zengâren ândibapkât Anutuñâ mân birâbap. Momuñâ sâkñâ mân alâgibap.’

32 Oi Anutuñâ Yesu mângei zaari sinninandâ igâwen.

33 Oi Anutuñâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânângi tâi Tirik Kaapum sinji kwatningip. Yesuñâ zo mem ningi kwamit nângâm ikse.

34 Dawidiñâ sumbemân mân zarip op ko lan den itâ sâip, ‘Kembuñâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Nâgât âsannan tâtnan.

35 Tâtna kâsarâpkâ minduzinga kinğangât kombân upi.” ’

36 Isirae a aksik patâ itâ nângâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuñâ Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâniğâbapkât mârurum sâsâñ, Kristo, kwânângi ândiap.”

A donjep umziñ melânje too sanğonziğawe.

37 Peteroñâ den yatâ sâm dâzânğoi nângâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâm

mâsikâziŋgâwe, “Bukurâpniŋ, nen dap oindâ dâp upap?”

³⁸ Sâne Peteronâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Umziŋ melâŋne Yesu Kristogât korân too saŋgonziŋgindâ tosaziŋ buŋ upap. Yatâ utne Anutuŋâ Tirik Kaapum ziŋgâbap.

³⁹ Ziiŋâ sot kiurâpziŋâ sot kârebân ândie, Kembu Anutuŋâ diiziŋgâbap dâp, Tirik Kaapum zengât siŋgi sâsâŋ, zo ziŋgâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen bâliŋ mâme a osetziŋan gâbâ gane Anutuŋâ gâsuziŋgâbap.”

⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziŋâ Peterogât den nâŋgâm umziŋâ gâsui too saŋgonziŋgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbân mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen siŋgi âlip dâzâŋgone nâŋgâm ândiwe. Oi umziŋâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbân mindumarâwe.

⁴³ Oi Aposolo ziŋ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik kenŋât op nanŋâwe.

⁴⁴ Yesu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋanŋâwe, zen kut ŋâi ŋâiziŋâ kânogâk zeip.

⁴⁵ Oi hân sot sikumziŋ pane sâŋgân mem a gigiŋâ kâsâpkum ziŋgâmarâwe.

⁴⁶ Zen sirâmŋâ sirâmŋâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziŋan nalem ârândân nemarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân nemarâwe.

47 Oi Anutu sâmbêl kwâkñangâwe. Yatâ utne a ambân, zen zingit umâlep urâwe. Oi Kambu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

3

Peteronâ a ñai kubigip.

1 Sirâm ñain mirâ oi, ninâu sâsâñ narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet.

2 Oi a ñai mam kâmbonj kâligen gâbâ kin bâlinjâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpñâ sirâmñâ sirâmñâ lum tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren pane kât sikumgât oletziñgâmâip.

3 Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitñâ oletzikip.

4 Oletziki zet ek kin Peteronâ itâ sâmbêl dukuip, “Gâ net nikit.”

5 Peteronâ sâmbêl kât niram sabot sâmbêl sen kwap zikirip.

6 Yatâ oi Peteronâ itâ sâmbêl dukuip, “Kât sikum mân zemnigap. Kut zi kânok zemnigap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokñâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.”

7 Yatâ sâmbêl bikñâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâñak kin bâlinj zo winziksâmbêl zaat kirip.

8 Zaat âim gam kin ko zet sot ârândânj tirik namin zâiwe.

A kinj bâlinj zo pâtan âim gam Anutu sâmbêl kwâkñangip

9 Anutu sâmbêl kwâkñangi a aksik zen ek nângâwe, zen itâ sâmbêl.

10 “A zo tirik namâ mâtâp âlipnâ, hikpârâknoot, zoren tap oletziñgâmap.” Oi a zo kubiknangip, zorat eknâ imbanâziñ buñ oip.

11 Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziki a aksik patâ tirik namâ umnâ nâi kutnâ Salomo, zoren zekâren mindumnâ sâlâpziñan zim kirâwe.

Peteronâ a sinji âlip dâzângoip.

12 Zen mindum kine Peteronâ zingitnâ den itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opnâ nikit kinze? Zi niiknâ imbanan mân kubikset. Zen dap nânge? Târârnîknangât Anutunâ kubiksap?”

13 Yatâ buñâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpnîñ, zengât Anutu, zâknâ kore anâ Yesu sumbemân a kutâ kwânânji ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtnâ zingâne Pilatogâren diim âine olanbat sâip.

14 Olanbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a nâi olanbapkât sâwe.

15 Ândiândiñ marinâ kuwe. Kune moi Anutunâ mângei zaari igâwen.

16 Oi kin bâliñ a ikme zi Yesu kutnâ konsâitâ a zi kubiknangi sâknâ âlip oi ikse. Yesugâren nânngâm pâlâtân oitâ âlip op zaatsap.

17 Bukurâpnâ, nâ nânğan. Zen sot patârâpziñâ, zen Yesu topnâ mân nânngâm kuwe.

18 Yatâ utnetâ Kristo sâknam nânngâm moip, zorat Anutunâ mârurnan Propete a zengât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutunâ sâi den kulemguwe, zorat bonnâ âsageip.

19 Oi zen umziñâ melân ândiândi sânjiñâ kândâtkune tosaziñ birâbap. Oi Kembuñâ umziñ mem sândukñan kwatziñgâbap.

20 Kembu Yesu Kristo zingâbap. Zâk zengât siñgi sâm gâsum sâlâpkoip.

21 Zâkñâ sumbemân ândei kut ñâi ñâi âsagem nanğâbapkât narâk mâte upap. Zorat Anutuñâ mârumñan den Propete gakârâpñâ lâuziñan pâi sâwe.

22 Mose zâk den itâ sâip,
‘Kembu Anutuñâ bukurâpziñ zengâren gâbâ
Propete ñâi, nâ yatâ, muyagem den
dâzânğoi nânğâbi.

23 Oi ñâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuñâ kom nanğâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.’

24 Oi Samue sot Propete a nâmbutñâ ândim gawe, zen kut ñâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe.

25 Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziñ zen sot Anutuñâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umñan ândie. Anutuñâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip,
‘Nâ kiurâpkâ mâsop minziñgâbat. Mâsop zorân
hânñâ hânñâ a dâpziñ upap.’

26 Anutuñâ kore anâ Yesu sânğongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliñâziñâ birâbigât gem gâip. Zâkñâ diiziñgi bâliñâziñâ birânetâ mâsop minziñgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzângom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtñâ sot Sadukaio a, zen ârândân zekâren gawe.

² Zet a siñgi âlip dâzângowet. Yesu zâk mu-muñan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtñâ zen nângâne bâliñ oip.

³ A sâtñâ zen gâsuzikâm mirâ mârûm ñâtiksâipkât tâk namin zâpane zeitâ hañsâip.

⁴ Oi Peteroñâ siñgi âlip sâi nângâwe, zenğâren gâbâ doñbep ziñâ zo nângâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenğaziñâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteroñâ Yesugât kutñâ sâm muyageip.

⁵ Hañsâi a sâtñâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe.

⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziñâ zen sot minduwe.

⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziñan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Ñâiñâ imbañâ ziki kulem zi tuugabot? Ñâigât sâtkât uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumñâ umñan piksâi itâ sâm dâzângoip, “Galem a sot a ambân zenğât patârâpziñâ, nâ sa nângânek.

⁹ Net kiñ bâliñ a bekiñan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike?

¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nângânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân gokñâ poru nagân kune moi Anutuñâ

mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanjanğat opñâ a zi âlip op mâteziñan kinzap.

¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun ñâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

‘Mirâ tuutuunj a zen kunkun ñâi ekñâ âkon op birâwe. Kemuñâ kunkun zorânjâ mem namin kwânânji kunkun patâ kâtikñâ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk zikñjik kubikningâbap. A ñâigât korân sâm orotñâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziñan kin mân keñgât op den sâm kiritâ a ziñ zekât itâ nânğawe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nânğâm imbanjâziñ buñ oip. Oi zet mârum Yesu sot ândiwet, zo zikit nânğawe.

¹⁴ Oi kiñ bâliñ kubigâwet, zorânj zet sot kiri ekñâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

¹⁵ Den kârum sâne âkñan gei kiritâ ziiñak den itâ sâm âraguwe,

¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem ñâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siñgizik nânge. Zo mân sâm kwâarakunat.

¹⁷ Oi den zo kamân dâp lañ kâri nânğâbegât sâm keñgât otzkindâ a ambân den mân dâzânğobabot.”

¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzânğobabot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melânj dâzânğowet, “Ziiñak nânğâm iknek. Zengât den

lum Anutugât den birânat, zorat Anutuñâ nâñgi dap upap?

²⁰ Kut ñâi ñâi ek nâñgâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâm kenğât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nâñgâm Anutu sâm âlip kwâkñanğâwegât a sâtñâ ziñ zeñgâren kwakñâ Petero sot Yohane kut zo lañ mân otzikâwe.

²² A kubigâwet, zo kendonñâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zeñgâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zeñgât a patâ, ziñâ den dâzâkowe, zo aksik dâzângom nanğâwet.

²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nâñgâm umziñ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariñâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut ñâi ñâiziñoot muyageziñgin.

²⁵ Sâna Tirik Kaapumğâ zâkñâ sâkuniñ kore agâ Dawidi, zâkkât umñan den pâi itâ sâip, ‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitague?

A zen wangât den bon buñ se?

²⁶ Hânñâ hânñâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbâpkât sâsâñ, Kristo, kâsa otzikânam ga kinze.’”

²⁷ Yatâ sâmñâ itâ sâwe, “Perâkñak kamân ziren tirik kore agâ kwânâñgin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtñâ, zen zâk kâsa okñanğânam minduwe.

²⁸ Mârum gikak nângâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe.

²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm kenngât dinziñâ ek nângâm kore arâpkâ imbanâ niñgâna kenngât buñ gâgât den sâm ândinat.

³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziñgâm sâna kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumñâ umziñan piksâi kenngât buñ, lâu bâbâlanğak a ambân Anutugât den dâzânğowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut ñâi ñâi zemziñgip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziñgip.

³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zorat den siñgi imbanğânoot dâzânğom ândiwe. Anutuñâ imbanğâ ziñgâm tânzânğoi.

³⁴ Zengât oserân gâbâ ñâi sii nalemgât kârükâru mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe.

³⁵ Oi Aposolo ziñâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziñgâm ândiwe.

³⁶ Oi a ñâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo ziñâ kutñâ ñâi Banaba sâwe (niñ denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokñâ.

³⁷ A zorânğâ hânğâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zengâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât siñgi.

1 A n̄ai ândeip, kutn̄a Anania. Zâkkât ambinn̄a Sapira, zâk sot sâm n̄angâm hânzikn̄a pâitâ mem s̄angân zikâwe.

2 Ananian̄a s̄angân mem torenn̄a tik pam torenn̄igâk Aposolo zen̄gâren pam, zi aksik s̄aip.

3 Pâi Peteron̄a itâ sâm dukuip, “Anania, gâ wangât Satan̄a umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât s̄angân̄n̄a torenn̄a tik paat?”

4 Hângât s̄angân mân mena zengibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.”

5 Yatâ sâi Anania zâk den n̄angâm kin zorânak hânân gei zem moip. Oi zâkkât sin̄gi n̄angâwe, zen ken̄gât urâwe.

6 A sigân, zen kâambarân̄a mem kâpim lum âi hanguwe.

7 Narâk mân kârep oi ambinn̄a zâk sin̄gi mân n̄angâm gâip.

8 Gâi Peteron̄a itâ sâm mâsikip, “Hângât s̄angân̄n̄a kât itik miwet?” Sâi zâkn̄a s̄aip, “Zo yatik miwet.”

9 Sâi Peteron̄a itâ sâm dukuip, “Zet wangât den saamn̄a Kembugât Kaapum kâitkuabot? N̄angâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.”

10 Yatâ sâi zorenâk kin̄ topnan gei zem moip. A sigan zin̄a mirin gam muyagem lum âi apn̄a nan̄gâmnan̄a hanguwe.

11 Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutn̄a zen sin̄gi zo n̄angâm ken̄gât don̄bep urâwe.

Aposolo zin̄ kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zengâren sen mârât kulem top topnâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umnâ nâi kutnâ Salomo, zoren um kânok opnâ mindumarâwe.

¹³ Mindunetâ a nâmbutnâ hurat kwatziŋgâm târokwatziŋgânam kenġât op birâwe.

¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutnâ, zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Yesugât kâmut zengâren târokwatziŋgâwe.

¹⁵ A ambân zen bukurâpziŋâ sisi mâsekziŋoot helânân pam luziŋgâm âi mâtâbân itâ sâm zâambarâwe, “Peteronâ mâtâbân âim ġâi sândokŋandâ zengâren ari âlip upi.”

¹⁶ Oi Yerusalem kamân naŋgâm naŋgâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziŋoot sot wâkeziŋoot diiziŋgâm gane âlip op naŋgâwe.

Anutugât sumbam anâ Aposolo tâk namin ġâbâ diiziŋgip.

¹⁷ Oi kut nâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nâŋgâm Aposolo ġâsuziŋgâwe.

¹⁸ ġâsuziŋgâm tâk namâ patin zâambarâwe.

¹⁹ Zâmbane zinetâ nâtigân Kembugât sumbem a nâiŋâ ga hâŋgi mem pam diiziŋgâm gem itâ sâm dâzâŋgoip,

²⁰ “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi uŋakŋaŋgât den dâzâŋgom kinbi.”

²¹ Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm haŋgât tirik namin zâim a ambân siŋgi âlip dâzâŋgowe.

²² Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtŋâ aksik minduziŋgâne gawe. Oi a

nâmbutņâ sâņgonzâņgom tâk namin âi Aposolo diizingâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruziņgâmņâ mân muyageziņgâm âburem gam sâwe,

²³ “Nen âimņâ namâ hâņgi kâtikņâ kiri iksen. Oi galem a zen hâņgiyân kinze. Oi hâņgi mem pam bagim a kâruziņgindâ buņ ue.”

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nâņgâne kwakmak oip.

²⁵ Utnetâ a ņâiņâ ga sâip, “Nâņgânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzâņgom kinze.”

²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpņâ zen Aposolo gâsuziņgânam âiwe. A ziņâ kuk op kâtņâ zâņgobegât keņgât op mulunâk diizingâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân keņgât buņ den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizingâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patâņâ itâ sâm dâzâņgoip,

²⁸ “Mârum den kâtikņâ dâzâņgowen. A zorat korân a ambân den mân dâzâņgobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân laņ kârip. A kuwe, zorat tosa neņgâren pânâ sâme.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutņâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap.

³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpniņ zeņgât Anutu, zâkņâ mâņgei zaarip.

³¹ Zaari Anutuņâ âsan topņan bongen pam a sâtņâ patâ sot kubikkubikniņâ kwânâņgip. Oi

Isirae a ambân, zen umziņ melânġne tosaziņ gulip-kubapkât sâmap.

³² Kut ñâi ñâi zo igâwen. Oi zorat siņgi den nen sot Tirik Kaapum, niņâ sâmen. Tirik Kaapum Anutuņâ sât lulu gakârâp ziņgâmap.”

³³ Den yatâ sâm dâzânġoi kuk opņâ Aposolo zânġonam urâwe.

Parisaio a ñâiņâ bukurâp girem den sâm dâzânġoi.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a ñâi tâip, kutņâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân ziņ hurat kwâkņanġâwe. Zâkņâ oksâm kin Aposolo sâi diiziņġâm geiwe.

³⁵ Oi bukurâpņâ itâ sâm dâzânġoi, “Isirae a, zen a zi kut ñâi nânġâmņik otziņġâbi.

³⁶ Mârum a ñâi kutņâ Teuda, zâkņâ nâ a kutâziņâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi zikņâ kâmbam zigi arâp ziņâ sinsururuņ urâwe.

³⁷ Oi bet a sâlâpzânġozânġoņ narâkņan Galilaia gokņâ, a ñâi kutņâ Yuda, zâkņâ a kutâ kunat sâi a nâmbutņâ arâpņâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpņâ zen siņsururuņ urâwe.

³⁸ Zorat den dâzânġua nânġâne. Zen a zi birâziņġâne ândinek. Zen den sot nep zo ziņ umziņanġât upme oi ko bon buņ upap.

³⁹ Ka Anutugâren ġâbâ oi ko mân buņ upap. Oi zen Anutu kâsa miņanġâbegât.”

Aposolo lapitziņġâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzânġoi nânġâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâkņâ lapitziņġâwe.

Zângomŋâ Yesugât kot mân dâzângobigât sâm sângonzângowe.

⁴¹ Sângonzângone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitziŋgâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe.

⁴² Oi sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât siŋgi âlip mân birâm dâzângom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzângowe.

¹ Narâk zoren Yesugât kâmut donbep muyagem târokwatziŋgâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zenŋât oserân ambân malâ nâmbutŋâ zen nalem mân niŋgâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nângâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe.

² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpŋâ kâmut minduziŋgâm itâ sâm dâzângowe, “Nen Anutugât den sâsâŋ nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap.

³ Zorat a bukurâpniŋ osetziŋan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nângânângâziŋoot sot Kaa-pumŋâ umziŋan piksâsâŋ zo ziŋgitne âlip oi gâsum sâlâpzângonat. Nep zi ziŋgindâ tuum ândibi.

⁴ Nen ko ninâu sot den siŋgi sâsâŋ, zorat nebâk tuum ândinat.”

⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nângâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpzângowe. Setepano, zâk nângâm pâlâtâŋoot sot umŋan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena sot

Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin gokjandâ Yuda zeŋgâren târokwâip.

⁶ A zo diizingâne Aposolo zeŋgâren âi kine bitziŋâ kâukziŋan pam ninâu sâwe.

⁷ Oi Anutugât denjâ laŋ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zeŋgâren gâbâ donbepnâ den siŋgi âlip nâŋgâm luwe.

Setepano den sâkjanâk sâwe.

⁸ Anutuŋâ Setepano tângum imbanjâ pindi a zeŋgâren sen mârât kulem top top tuum arip.

⁹ Oi a nâmbutjâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutjâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorâŋ Setepano sot den âraguwe.

¹⁰ Tirik Kaapumjâ Setepano den nâŋgânâŋgâ âlip pindi den âlipjâ sâi den hâuŋâ mâburinam kwagâwe.

¹¹ Kwakjâ a nâmbutjâ tigâk itâ sâm dâzâŋgowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliŋ kwatziki nâŋgâwen’ ”

¹² Sâne yatâ utnetâ a yenjâ sot a sâtnjâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen den zo nâŋgâmjâ kuk opjâ Setepano kom gâsum a sâtnjâ mindumindu patin diim âiwe.

¹³ Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziŋgâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembugât gurumin den sâm bâliŋ kwâpmap.

14 Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân goknâ, zâknâ tirik namâ zi kom kândanâ gurumin den Mosenâ sâip, zo kândanbap.’” Yatâ sâwe.

15 Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sângânâ sumben a yatâ oip.

7

Setepanojâ sâkurâpziņ zengât siņgi sâm dâzângoip.

1 Tirik namâ galem a patâ, zâknâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonnâ?”

2 Sâi Setepanojâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nângânek. Sâkuniņâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsaknâ mariņâ, Anutuņâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip,

3 ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâziņgâm nânâ hân nâi tirâp gobat, zoren âi ândiban.’

4 Abaram zâk den zo nângâm Kaidai hânâ birâm Haran kamânân âi ândei. Zoren ândei ibânâ moi Anutuņâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândei.

5 Anutuņâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buņâ hân muruknâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât siņgiyâk sâm pâip. Zâk kiun buņ ândei, zo ko Anutuņâ laņ yatâ sâip.

6 Oi Anutuņâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziņ zen hân nâin kendon 4 handeret umņan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpnâ zen sâknam ziņgâne ândibi.

7 Kiurâpziņâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuņâ ziņga kiurâpziņ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’

⁸ Oi Anutuñâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwarangip. Oi nanñâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbuñan kwabâ kwâkñangip. Isakanâ Yakabo yatik kwabâ kwâkñangip. Yakobo zâk narâpñâ kiin zagât yatik otziñgip.

⁹ Oi sâkurâpniñâ zen munziñâ Yosepe, zâkkât um kâlak nângâm kât minam Aigitâ a ziñgâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuñâ zâk sot ândeip.

¹⁰ Anutuñâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkñan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâteñan nângânângâ âlipñâ pindâm tângoi Paraonâ a ambân gakârâpñâ aksik galem otziñgâbapkât gâsum sâlâpkoip.

¹¹ Gâsum sâlâpkoip ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpniñ nalemgât kârukâru op ândiwe.

¹² Oi a nâmbutñandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nângâm narâp sângonzânngoi âiwe.

¹³ Oi du zagâtñan âine Yosepe zâk topñâ âtarâpñâ sapsun ziñgip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat siñgi nângip.

¹⁴ Oi Yosepenâ sâi ibânâ Yakobo sot torerâpñâ aksik, a ambân tenngâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe.

¹⁵ Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpñâ zen zoren mom nanngâwe.

¹⁶ Munetâ kâmbârânziñâ Sikem hânân minziñgâm âi hanzângowe. Hân zo Abaramñâ mârumñan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zenngâren kwâlip. Zoren hanzângowe.”

Mosegât sinji dâzângoip.

17 “Oi Anutuñâ Abaram kânñan den sinji dukuiip, zo âsagibapkât narâkñâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donbep âsagem lañ kârâm ândiwe.

18 Yatâ op ândine Aigita a kutâ ñai âsageip. Zâk Yosepegât sinji mân nângip.

19 Oi a kutâ zorâñâ sâkurâpniñ kâitzângom sâknam kwatziñgip. Oi katep mâik gakârâpziñâ, zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe.

20 Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip.

21 Oi âkñan pane ândei Parao bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarip.

22 Parao arâp zen Aigitâ zengât nângânângâ kwâkâm pindâne nângâm kâtigem kut ñai ñai zorat topñâ sâi nângâne imbanñâ oip. Oi nep top topñâ tuubam mân kwagip.

23 Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp ziñgitpam arip.

24 Âi egi Aigita a ñaiñâ Isirae a ñai kom tâi ekñâ bukuñâ beknan mem Aigita a zo koi moip.

25 Oi itâ nângip, ‘Bukurâpnâ nâgât itâ nângâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikñan gâbâ mâkâziñgâbatkât Anutuñâ sâm nigip.’ Ka bukurâpñâ zen mân nângâwe.

26 Sirâm ñain Moseñâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, ‘A zagât, zet buku bukuñâ. Wangât kâsa uabot?’

27 Sâi a kâmbam topkwap bukuñâ koip, zorâñâ Mose mem kâbakñem itâ sâm dukuiip, ‘Ñaiñâ gâ

nenġat a sâtnâ mo den kubikkubik a ġabarip?

²⁸ Muka Aigita a nġai koin, zo yatik nâ nobam sat?’

²⁹ Oi Mose zâk den zo nângâm kenġat opnâ sârârâk kârâm âi Midiaġ hânân âi hân mâirâp zen sot ândeip. Zoren ambân mem nanzatnâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtnâ, a mân ândiândiġan, baknâ Sinai zorat topġan ândei sumbem a nġainâ nak topġan kârâp bâlamân âsagenġip.

³¹ Mosenâ zo eknâ wannâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembuġat diġâ itâ âsageip.

³² ‘Nâ sâkurâpkâ zenġat Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zenġat Anutu.’ Sâi Mose zâk sânm sâmbui pindiġsâm kirip. Zo ikpam kenġatnġat donġbep oip.

³³ Yatâ op kiri Anutuġâ itâ sâm dukuip, ‘Hân lânsat, zo tirik hân. Zorat opnâ ko kipâkeġâ kwâkâm pânân.

³⁴ Arâpnâ Aigitâ hânân sâknam patâ kwatziġġâne isem umbâlâ utne nângâm betziġan mimbam gian, ġât ko ġâ sângongoga Aigita hânân âiban.’

³⁵ Sumbem anâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârum Mose birâġġġâm itâ dukuwe, ‘Nâinâ ġâ a sâtnâ mo den kubikkubik a ġabarip?’ Ka Anutuġâ a zo a kutâ sot betziġan mimiġ a upapkât sâm sângongoip. Sumbem a nġainâ kârâbân muyagem nep zo sâm pindip.

³⁶ Oi sângongoi âi Aigitâ hânân ġâbâ diiziġġâm ġâip. Zâk Aigitâ hânân sot saru kuriġan sot mirâ

kamân kâतिकъan sen mârat kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip.

³⁷ Oi Mosejâ Isirae a itâ sâm dâzângoip, ‘Anutu zâk bukurâpziñâ zengât oserân gâbâ Propete ñâi, nâ yatâ, muyagem ziñgâbap.’

³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkñagâk mirâ kamân kâतिकъan sâkurâpniñ zen sot ândei Sinai bâkñan sumbem a ñâiñâ den zinziñ kâतिकъâ Anutugât lâunjan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniñ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nâñgâmñâ den zo mem niñgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniñ zen Mosegât diñâ kâbakñem birâm Âigita hânân âburinam umziñ patâ kirip.

⁴⁰ Zen Aaron itâ sâm dukuwe, ‘Gâ lopio sobim niñgâna, zorân kândom otningâne âinat. Mose zâk Aigitâ hânân gâbâ diiniñgâm gâip, zâk âi buñ oip mo dap?’

⁴¹ Yatâ sâm makau dâpñâ lopio sobim zâkkât siñgi sâm nalem om sâm âlip kwâkñangâwe. Bitziñandâ tuuwe, zorat sâtâre opñâ zâkkât siñgi sâm sii nalem uwe.

⁴² Yatâ utne Anutuñâ birâziñgi umziñ gulip oi kâin sângelak mâpâseziñgâwe. Oi zorat Propete zengât ekabân den itâ ziap,

‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtânâ, hân mân ândiândiñan ândim nâgât siñgi zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buñâ.

⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repangât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babilon kamân kândâtñan zâmbanbat.’ ”

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanojâ Propetegât den sâmñâ itâ sâip, “Mirâ kamân âtânjâ, hân mân ândiândiñan sâkurâpniñâ zeñgâren Anutugât hâmbâ silep tatzinçip. Silep zo Anutuñâ Mose dâpñâ tirâpkoi yatik tuugip.

⁴⁵ Sâkurâpniñ zen silep zo mem gane Yosuanjâ diiziñgi hân ziren ga takâwe. Anutuñâ hân mâirâpñâ zo moliziñgi âine sâkurâpniñ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânângâne kiri ândine Dawidi âsageip.

⁴⁶ Anutuñâ Dawidigât nânçgi âlip oi Dawidiñâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip.

⁴⁷ Oi zikñak bujâ. Salomonjâ Anutugât namâ tuugip.

⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betñâ tuutuunjan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete ñâi zâk den itâ sâm kulemguip,

⁴⁹ Anutuñâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zeñgât kembu op galem otziñgâman. Hân ko kinnâ lânj tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat?’

⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut ñâi ñâi, zo muyagewan.’ ”

Setepanojâ den kâtik sâm dâzânçoi kuwe.

⁵¹ Sâmñâ Setepanojâ a kâmut zo itâ sâm dâzânçoi, “Zen ko umziñ kâtik. Um nânçânângâziñ mân pâronçsap. Sâkurâpziñ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât diñâ kwâkâme.

⁵² Sâkurâpziñâ zen Propete aksik sâknam kwatziñgâwe. Perâkñak, Propete zen târârak mariñâ muyagibapkât den kânñan sâwe, zo aksik zângowe. Oi târârak mariñâ zâk âsagem ândim gâi zen ekñâ nenğât a kutâ bunâ sâmñâ kuwe.

⁵³ Mârum sumbengât anâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziñgip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanoñâ yatâ sâm dâzânğoi nânğâm kuk op kunam urâwe.

⁵⁵ Tirik Kaapumñâ Setepano umñan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakñâ sot Yesu Anutugât âsanñâ bongen kiri ekñâ itâ sâip,

⁵⁶ “Sumbem pâronşâi a bonñâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmñâ kindapziñ doonğum zâkkâren mindum âim mem kâbakñem geim kamân âkñan geim kâtñâ kuwe. Oi a mâtenjâ, zen hâmbâziñ kwâkâm a sigan ñai kutñâ Saulo, zâkkât kiñ topñan parâwe.

⁵⁹ Oi Setepano kâtñâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.”

⁶⁰ Yatâ sâm siminñâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge zi, zenğât tosâ birâ.” Yatâ sâm moip.

8

¹ Kune Sauloñâ nânği âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziñgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziñ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziñgâwe. Otziñğânetâ siñsururuñ op Yudaia sot Samaria hânân âim

nanğâwe. Aposolo ziiñjik Yerusalem kamânân ândiwe.

² Oi a târârak nâmbutñâ zen Setepano hangum âigirâp urâwe.

³ Saulonâ ko Yesugât kâmut kâsa otziñgâm mirânâ mirânâ zâim a sot ambân gâsum diiziñgâm tâk namin zâmbarip.

Piliponâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siñsururuñ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siñgi âlip dâzâñgom ândiwe.

⁵ Oi Pilipo zâkñâ Samaria zenğât kamân ñâi gamñâ Kristogât siñgi âlip sâm dâzâñgoip.

⁶ A doñbep zen mindum diñâ nâñgâm âkñâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe.

⁷ Zâkñâ wâke doñbep moliziñgip. Wâke zen a umñan gâbâ den kâtik sâm gem âiwe. Oi kin bitziñ mumuñâ zo doñbep kubikziñgip.

⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a ñâi ândeip, kutñâ Simon. Zâkñâ zikñanğât nâñgi zâizâiñ oi kware suña tuugi Samaria a zen ekñâ imbanâziñ buñ oip.

¹⁰ Oi a zâizâiñ, gigiñ zen zâkkât nâñgâne zâizâiñ oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukñâ ñâi zâkkâren ziap.”

¹¹ Oi kwareñandâ um gulip kwatziñgipkât narâk kêrep zâkkâren mindum ândiwe.

¹² Ândinetâ Piliponâ ga Anutugât um topñan ândiandinâ sot Yesu Kristogât den siñgi âlip sâm dâzâñgoi a ambân zen zorat nâñgâne bon oi Piliponâ too sanğonziñgip.

¹³ Yatâ utne Simon yatik siñgi âlip nâñgi bon oi too sanğone Pilipogât um topñan ândeip. Oi

Piliponjâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanjâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nângâm mem umziñan gine, zorat sinji Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nângâwe. Nângâm Petero sot Yohane sângonzâkone zengâren âiwet.

¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet.

¹⁶ Ombenjan Tirik Kaapumjâ zengâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâm yen too sanjorâwe.

¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikjâ kâukziñan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simonj Tirik Kaapum sângân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikjâ a ambân kâukziñan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simonjâ ekjâ kât mem itâ sâm dâzâkoip,

¹⁹ “Zet imbanjâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziñan pa Tirik Kaapum mimbi.”

²⁰ Sâi Peteronjâ itâ sâm dukuip, “Ga Anutuñjâ imbânjâ yen zingâzingân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândân sim kârâbân gei tâmbetagobabot.

²¹ Anutuñjâ um sarâgâ eksapkât zirânjâ gâgât sinji mân uap.

²² Gâ nângânângâgâ bâliñjâ zo birâm umgâ melân ninâu sâban. Kembunjâ tosgâ birâbapkât ninâu sâban.

23 Gâ bâliņanġât kâlakņâ umgan piksâm ziap. Bâliņandâ saagigap.”

24 Sâi Simonâ itâ sâip, “Zikņak nâġât opņâ Kembuġâren ninâu sâitâ den sat, zo bonņâ mân muyagenibap.”

25 Petero sot Yohane zet Kembuġât den dâzânġom naņġâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânņâ kamânņâ den siņġi âlip dâzânġom âiwet.

Pilipoņâ Aperika a ŋâi siņġi âlip sâm dukuip.

26 Kembuġât sumbem a ŋâiņâ Pilipogâren muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândiņan ziap.)

27-28 Yatâ sâm dukui Pilipoņâ zaatņâ arip. Mâtâbân âi a ŋâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ ŋâi ândeip, kutņâ Kandake, zâkkât a sâtņâ ŋâi. Zâk kât sikum galem a. Zâkņâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimņâ puriksâm ġaip. Zâk a lalaņâ kwâkņan tap ari egip. Eġi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip.

29 Yatâ oi Kaapumņâ Pilipo itâ sâm dukuip “Gâ zâkkâren âinan.”

30 Sâi Pilipoņâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtņâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nânġâm itâ sâm mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topņâ nânġat?”

31 Sâi zâkņâ sâip, “Ŋâi mân dâtnone ninak dap yatâ nânġâbat?” Yatâ sâmņâ sâi Pilipoņâ zâi zâk sot tâip.

32 Den sâlâpkoi, zo itâ,

“Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anâ râma gwamņâ gâsum sâmot mânângâri diņ buņ tâpmap, zo yatâ diņ buņ oip.

³³ Zâkkât nângâne giginâ oi den nebân pamņâ den sâkņanâk sâwe. Hânân ândiândiņâ buņ oip. Oi kiurâpņâ dap yatâ sâlâpzâņgom nanğâbe.”

³⁴ Oi a sâtnâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, “Gâ sâna nângâbâ. Propete zâk ñâigât yatâ sap? Zikņanğât sap mo a ñâigât sap?”

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ top-kwapņâ Yesugât den siņgi âlip sâm dukuip.

³⁶ Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtnandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanğonniban?”

³⁷ Sâi Piliponņâ sâip, “Gâ den san, zo nângâna bon oi âlip sanğongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuip, “Itâ nâņgan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanğâ. Zâk nângâm pâlâtân kwâkņanğan.”

³⁸ Yatâ sâmņâ kore a dukui biosi saagi a sâtnâ sot Pilipo ârândân toin geiwet. Geim Piliponņâ sanğonņanğip.

³⁹ Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembangât Kaapumņâ Pilipo mem ari a sâtnâ zâk dum mân ekņâ sâtâre op mâtâbân arip.

⁴⁰ Pilipo, zâkņâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânņâ kamânņâ den siņgi âlip dâzâņgom Kaisarea kamânân arip.

9

*Kembuņâ Saulo muyagenanğip.
(Apo 22:4-16; 26:9-18)*

1 Saulo zâk Kembangât a ambârâpnâ kâsa otzingâm zângobatkât umnâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip.

2 Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zengât mâtâpâpâse namâ galem a, zengât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuzingâm saazingâmñâ diizingâm Yerusalem kamânân gâbam arip.

3 Zâk âimñâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakñandâ gem gâm zâkkâren âsagem nançip.

4 Âsagei hânân gei kom den nâi itâ nângip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?”

5 Sâi Saulonâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ nâi?” Sâi zâknâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu.

6 Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a nâinâ dinâ dâgobap.”

7 Oi a zâk sot âiwe, zen dinziñ buñ oi kirâwe. Zen den zo ko nângâwe. Ka a ko mân igâwe.

8 Oi Saulo zâk zaatñâ siñâ ikpâ sâm egi nâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpnâ zen bikñan gâsum Damasiko kamânân zâiwe.

9 Oi sirâm karâmbut umñan siñâ nâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianâ Saulo too sançonnançip.

10 Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutñâ Anania. Oi Kembunâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianâ sâip, “Kembu, nâ zi.”

11 Sâi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutñâ târârak, zoren âim a nâi kutñâ Yuda,

zâkkât mirânjan zâim zoren a ñai kutñâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâim ziap.

¹² Oi uman ñai itâ eksap. A ñai kutñâ Anania, zâkñâ zâkkâren gamñâ siñâ ânângâtpapkât bikñâ kâukñan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a donbepñâ sâne nângâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân donbep tâmbetzângoip.

¹⁴ Oi ziren yatigâk kulkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaningâbapkât tirik namâ galem a patânâ ekap kulemgum pindâwe.”

¹⁵ Sâi Kembuñâ itâ sâim dukuip, “Gâ lañ ai. A zo gâsum sâlapkuan. Zâkñâ a kâmut ñain ñain sot a kutâziñâ sot Isirae a zeñgâren nâgât den siñgi dâzân gom ândibap.

¹⁶ Yatâ oi kutsiñginangât opñâ sâknam nângâbap, zorat tirâpkubat.”

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim bikñâ Saulo kâukñan pamñâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesuñâ mâtâbân muyagegigip, zâkñâ sângonnogi gaan. Gâ siñgâ ânângâri Tirik Kaapumñâ umgan piksâbapkât sap.”

¹⁸ Yatâ sâi zorenâk siñjan gâbâ sâkñâ senânâ yatâ gem gei siñâ âlip egip. Yatâ okñangi zaari aritâ too sanngonngip.

¹⁹ Yatâ oi Sauloñâ nalem nemñâ kâtigeip.

Saulo zâk siñgi âlip nep topkwâi kâsa okñangâwe.

²⁰ Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik ñai ândeip.

21 Oi narâk zoren Yuda zengât mâtâmâpâse namin zâim Yesugât sinji sâm muyagem itâ sâm dâzânḡoi, “Yesu, zâk Anutugât nannâ.” Yatâ sâm dâzânḡoi nânḡawe, zen aksik imbanâziḡ buḡ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutḡâ zo konsâne laḡ kâri a zo tâmbetzânḡom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diiziḡgâm tirik namâ galem a patâ zengâren âibapkât gâip. Zorân dap op purikgurik uap?”

22 Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliḡan gâbâ mâkâziḡgâbapkât mârûm sâsân, Kristo.” Yatâ sâm zorat den topḡâ sâm muyagem dâzânḡoi. Oi Damasiko kâmânân Yuda a ândiwe, zen diḡâ zo nânḡâm kwakmak urâwe.

23 Yatâ oi ândimḡâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtân urâwe.

24 Diḡâ sâne Sauloḡâ den zo nânḡâm ândei Yuda a zen hilâm ḡâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe.

25 Yatâ utne Yesugât kâmut ziḡâ ḡâtigân Saulo mem âim kamânḡât paḡ kâtikḡâ saasaḡâ, zoren irin gem mem pane âkḡan gem arip.

26 Âimḡâ Yerusalem kamânân takâmḡâ Yesugât arâp zengâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât keḡgât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nânḡâne bon mân oip.

27 Oi Banabanâ Paulo buku okḡanḡâm Aposolo zengâren diim arip. Zengâren âimḡâ Kembuḡâ Saulo mâtâbân muyagenḡanḡâm den dukuiḡ sot Damasiko kamânân Sauloḡâ Yesugât den sinji sâm muyageip, zorat den sinji sâm dâzânḡoi.

28 Zorat kwâkɲan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip.

29 Oi Saulo zâk Kembugât korân lân kâtigem a zen sot Yesugât topɲâ sâmbâ âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo ziɲâ kâsa okɲaɲgâm kunam urâwe.

30 Oi Saulogât bukurâpɲâ zen den zo nâɲgâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenjan ândiwe.

31 Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengâren lumbenja zeip. Lumbenja ândim, kâtigem ândim zâimɲâ Kembu hurât kwâkɲaɲgâm uruɲsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumɲâ mam otziɲgi kâmut donbep urâwe.

Peteroɲâ a ɲâi kubigip.

32 Petero zâk kamânɲâ kamânɲâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip.

33 Zoren a ɲâi egip, kutɲâ Ainea. A zo kiɲ bik mumuɲâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip.

34 Peteroɲâ itâ sâmbâ dukui, “Ainea, Yesu Kristoɲâ kubigigap. Zaatɲâ isengâ gikak kubik.”

35 Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saron kamân mâirâp zo igâwe, zen umziɲ melân Kembugât a urâwe.

Peteroɲâ Tabita mângeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nâi ândeip, kutnâ Tabita. Grik denân ko kutnâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziņan mem kut nâi nâi âlipnâ op ândeip.

³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opnâ moip. Moi ko kâambarânâ too saņgon mem mirâ umnâ nâin zâi pane zeip.

³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den siņgi nâņgâm a zagât sâņgonzâkone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, “Gâ diigigitâ neņgât kamânân kek âinâ.”

³⁹ Sâitâ Peteronâ zen sot ârândâņ âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâambarân zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haangum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim ziņgip, zo Petero tirâpkuwe.

⁴⁰ Peteronâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâm naņgâm kâambarân mâte okņangâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi siņ kârum Petero eknâ zaat tâip.

⁴¹ Peteronâ bikņan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe.

⁴² Oi zorat siņgi Yope kamânân laņ kârâm ari doņbepnâ Kembugât a ambân urâwe.

⁴³ Oi Petero zâk a nâi kutnâ Simon, zâk bâu sâkziņ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

Sumbem a n̄ain̄a Konelio muyagen̄angip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zeṅgât kutziṅâ Italia sâmarâwe. A n̄ai kutṅâ Konelio, zâkṅâ kâwali a kâmut zo zeṅgât a sâtṅâ ândeip.

² Zâk sot a ambârâpṅâ, zen Anutu hurât kwâkṅangâm m̄apâseṅangâm ândiwe. Zâkṅâ a ambân kanpitâ kât nalem ziṅgâmâip sot Anutugâren ninâu sâm ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opṅâ sirâm n̄ain mirâ oi uman n̄ai itâ egip. Anutugât sumbem a n̄ain̄a zâkkâren gam itâ sâm dukuip, “Konelio.”

⁴ Konsâi tâpâk ekṅâ keṅgâtṅangât op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi ko sâip, “Ninâuḡa sot orot mâmegâ Anutuṅâ egi âlip oip.

⁵ Zorat Yope kamânân kore a s̄angonzâṅgona âi a n̄ai kutṅâ Simon, kutṅâ n̄ai Petero, zâk diim gabi.

⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziṅ lâkum tuumap, kutṅâ Simon. Zâkkât mirâ saru sâtṅan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

⁷ Sumbem aṅâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a n̄ai s̄angonzâṅgoip. Kâwali a zo Anutu m̄apâsemâip.

⁸ Den siṅgi zo dâzâṅgomṅâ Yope kamânân s̄angonzâṅgoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtâbân ziwe. Haṅsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâkṅan oi Peteroṅâ ninâu sâbam mirin zarip.

¹⁰ Zâi ninâu sâmṅâ tepṅangât oi nalem une sei zâk uman zem, uman n̄ai itâ egip.

11 Sumbem mâtâp pâronşâi sumbemân gâbâ isen patâ nâi muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip.

12 Umņan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nâi nâi ziwe.

13 Oi den nâi itâ Peterogâren geip, “Petero, gâ kom gaam ne.”

14 Yatâ sâi Peteronâ sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliņâ mo mân niniņâ, zo mân neman.”

15 Sâi ko den dum âsageip, “Anutuņâ kut nâi nâi âlipņâ sâm paap, zo bâliņâ mân sâban.”

16 Kut nâi zo sâp karâmbut muyagei dum buranņoot sâmbune sumbemân zarip.

17 Oi Petero uman egip, zorat nâņgâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamņâ Simonġât mirâņâ kârum âim muyagem mirâ sombemân kirâwe.

18 Kinņâ mâsikâm sâwe, “Simonġ, kutņâ nâi Petero, zâk mirâ ziren tap?”

19 Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nâņgâm kwâkâm tâi Kaapumņâ itâ sâm dukuip, “A karâmbut gamņâ gâ kârugige, gât ko gâ geimņâ zen sot âibam keņġât mân upan.

20 A zo nâņâ sâņgonzâņgua ge.”

21 Oi Peteronâ den zo nâņgâmņâ zenġâren geimņâ sâip, “Wangât nâġâren ge?”

22 Sâi a ziņâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nâņġâne a âlipņâ opmap. Sumbem kore a nâiņâ zâkkâren âsagem gâ mirâņan diigim arindâ diņġâ nâņġâbapkât sâip,”

23 Yatâ sâne Peteronâ nâņgâm sâi mirin zâine nalem ziņġip. Haņsâi zâk sot Yope kamânân

goknâ a nâmbutnâ zen sot âiwe.

Peteronâ Koneliogât mirin zâim den sâm dâzânngoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpnâ sot bukurâpnâ minduzingî mambâtzingâm tatne gawe.

²⁵ Gamnâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kinj topnan gei zem mâpâseip.

²⁶ Zei Peteronâ mem zaatnâ itâ sâm dukuiip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.”

²⁷ Yatâ sâm mirâ umnan âim a ambân kâmut patâ muyagezingâm itâ sâm dâzânngoip,

²⁸ “Zen Yuda a nenngât topniñâ nânngame. Nen a kamân nâin goknâ zen sot buku opnâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nâinâ mâtâp zo doongoi ziap. Nâ ko Anutunâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutunâ umânân nii zuu bâliñâ sot mân niniñâ buranņoot saam pâi gei tirâpnogip.

²⁹ Zorat a zinjâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nânngânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Konelionâ itâ sâm dukuiip, “Sirâm kimembut ombenân mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâm ta a nâi hâmbânâ âsaknâņoot nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogip,

³¹ ‘Konelio, Anutunâ ninâugâ sot orot mâmegâ nânngi âlip uap.

³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. A nâi bâu sâkziñ lâkum tuumap, kutnâ Simon, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânâ saru sâtņan taap.’

³³ Oi nâ zorat a sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuñâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutugât mâtenan mindum ten.”

Peteronâ Konelio sot arâpnâ sinji âlip sâm dâzângoip.

³⁴ Petero zâk topkwapnâ itâ sâm dâzângoip, “Itârân nâ itâ ek nângan. Anutu zâk a kâmut nâi buku otziñgâm a kâmut nâin kândâtzângom mân opmap.

³⁵ A kâmutnâ kâmutnâ zengâren gâbâ nâmbutnandâ hurâtkwapnâ târârak ândine, zengât nângi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den niñgip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a nengât Kembu. Anutuñâ zâk sângongoi gem lumbenangât den dâtnângoip, zo nânge.

³⁷ Yohane zâk too sanjongziñgâbapkât den dâzângoip, narâk zoren Yesugât den sinji âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip.

³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân goknâ zo ko Anutuñâ imbanâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatziñgip. Oi a ambân Satanñâ saaziñgip, zo aksik olanziñgip. Anutuñâ tângoip nep zo tuugip.

³⁹ Oi Yuda a nengât hânân sot Yerusalem kamânân kut nâi nâi tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtnâ ziñ gâsum poru nagân kune moip.

⁴⁰⁻⁴¹ Mom zeî sirâm karâmbut oi Anutuñâ kwagân gâbâ mânggeip. Mânggei nengâren âsageniñgip. Zorat mârumnan Anutu zâk sinji kwatniñgip. A nâmbutnâ zengâren mân âsagei

igâwe. Zâk mumunjan gâbâ âsagei nalem sot too ârândân niwen.

⁴² Oi Anutuñâ Yesu a mumunja sot gwâlâ nenğât den sâm kwâkâkwâkân a kwânânğip. Oi nen den zo a ambân dâzânğonatkât nep diñ sâm niñğip.

⁴³ Oi a ziñ nânğâm pâlâtân kwâkñanğâbi zo, zenğât tosa gulipkubap. Den zo Propete ziñ sapsun nanğâwe.”

Tirik Kaapumña a hân nân gokña zenğâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâm kiri nânğâm tarâwe aksik zenğâren Tirik Kaapum gem gâip.

⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuñâ a hân nân gokña Tirik Kaapum ziñğip, zo ekña imbanâziñ buñ oip.

⁴⁶ A hân nân gokña, zen den gându unakña sâm Anutu sâm âlip kwâkñanğâwe.

⁴⁷ Oi Peteronja itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsageziñğap. Zorat too sanğonsanğon zo a ziñ anğân kârâne mân dâp upap.”

⁴⁸ Yatâ sâi ziña Yesu Kristogât korân sâm too sanğonziñğâwe. Too sanğonziñğâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteronja den siñgi sâm dâzânğoip.

¹ Aposolo nâmbutña sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nân gokñandâ Anutuğât den nânğâm luwe, zorat siñgi nânğâwe.

² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutnâ Mosegât gurumin den zorik zim-bapkât kâtigiwe, a zo zinjâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip.

³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârangâwe, zen sot den op nalem nein?”

⁴ Oi Peteronâ kut nâi nâi âsageip, zorat topnjan gâbâ itâ sâm dâzângom nanjip,

⁵ “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topnjan zeip.

⁶ Gem gâi umnjan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umnjan ziwe.

⁷ Oi nâgâren den nâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’

⁸ Oi nânâ sâwan, ‘Kembu, yatâ bujâ. Zuu bâlinâ mo mân nininjâ mân nemân.’

⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtjâ itâ muyageip, ‘Anutujâ kut nâi nâi zo âlipjâ sap, zo gâjâ ekjâ bâlinâ mân sâban.’

¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenjoot sumbemân zarip.

¹¹ Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâzinâ zâk sângonzânjoi gawe.

¹² Gane Kaapumjâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenjât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtnjâ,

zâkkât mirin zâiwen.

¹³ Zarindâ den sinji itâ sârn dâtnânngoip, 'Nâgât mirin sumbem a nâinâ muyagem kin itâ sârn dâtnogip, "Gâ Yope kamânân kore a sârnzonzângona âi Simon, kutnâ nâi Petero diim gabi.

¹⁴ Zâknâ gamnâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât sinji upigât den dâzânngobap." '

¹⁵ Oi nâ sinji âlipnâ dâzângua mârurn Tirik Kaapurn nenâren geip, zo yatik zenâren geip.

¹⁶ Oi nâ zo eknâ Yesunâ den dâtnânngoip, zo nânngâwan. Den zo itâ, 'Yohanenâ too sanzonzingip. Nânâ ko Tirik Kaapurn sanzonzingâbat.'

¹⁷ Oi nen Kembuninâ Yesu Kristo nânngâm pâlatân kwâindâ Kaapurnâ ningip, zo yatik zen utne zingip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkânngâbam?"

¹⁸ Yatâ sârn dâzânngoi nânngâmngâ umzin diim gei Anutu sârn âlip kwâkânngâm itâ sâwe, "Opon, Anutunâ a kamân nâin gok umzin melâni ândiandin kâtikkât sinji upigât kwatzingip."

Den sinji âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komnâ Yesugât kâmut zânngonetâ sinjsururun op kamân toren toren âiwe. Nâmbutnândâ Poinike, Kapiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik sinji âlip dâzânngom ândiwe.

²⁰ Oi Kapiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimnâ hân nâin gok Kembu Yesugât den sinji dâzânngowe.

21 Oi Kembuñâ imbañâ ziñgi a ambân donbep patâ zen den siñgi âlipñâ nâñgâm umziñ melân Kembu nâñgâm pâlâtân kwâkñangâwe.

22 Zorat den siñgi Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sâñgongune Antiokia kamânân arip.

23 Âi takâmñâ Kembuñâ kubikziñgip, zo ekñâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzângoip.

24 Banaba zâk a âlipñâ sot nâñgâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donbep zen Kembugât a urâwe.

25 Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip.

26 Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ ñâigât umñan zoren Yesugât kâmut zengât minduminduyân a donbep Yesugât den siñgi dâzân gom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zengât kutziñâ Kristo a sâm muyagiwe.

Kât pane arip.

27 Narâk zoren Propete nâmbutñâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe.

28 Oi zengâren gâbâ a ñâi kutñâ Agabo. Zâk Kaapumñâ okñangi hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânñan sâip. (Roma zengât a kutâ Klaudio ândei pu zo âsageip.)

29 Oi Yesugât kâmut zen den so nâñgâm kât zemziñgip dâp mindumñâ Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zengâren pane âibapkât sâwe.

³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a zingâwet.

12

Herodenâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodenâ Yesugât kâmut a nâmbut zângom tâk namin zâmbarip.

² Oi zâkñâ sâi arâpñâ Yohanegât âtânâ Yakobo gâsum sâuñâ kârâne moip.

³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ âlip oi Herodenâ zo ekñâ sâi arâpñâ zen Petero gâsune Yuda zengât kendon ñai kutñâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâm zingip. Herodenâ itâ nâñgip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.”

⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbânj zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a ñaiñâ Petero muyagenangip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpizângom kumbatkât sâip, ñatik zoren kâwali a zagât zikñâ Petero tâk kâtikñâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutñâ, zen namâ mâtabân galem kirâwe.

⁷ Oi Kembangât sumbem a ñai namâ kâligen muyagem kiri âsakñandâ namâ umñan âsagei sumbem anâ Petero gângemunñan gâsum mângimñâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero bikñan tâip, zo siksâm geip.

⁸ Oi sumbem anâ itâ sâm dukuip, “Inzutkâ lapñâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi

sumbem anê du zagâtnê sâmb dukuip, “Hâmbâgâ pâna giari molini.”

⁹ Sâi Peteronê molim âimnê itâ nângip, “Zi uman eksan.” Sumbem anê oip, zo nângi yennê oip.

¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hângi zo ziknâk mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik nêi âimnê sumbem a zorân pamnê buñ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nângânângânê pâronsâi itâ sâip, “Zi nângan. Kembu zâk sumbem a sângongoi Herode sot Yuda a, zenngât bitziñan gâbâ mâkânigap.”

¹² Yatâ nângâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamnê Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donbepnê mindum ninâu sâmb tarâwe.

¹³ Oi Peteronê mirê hângiyân âi kom kiri kore ambân nêi kutnê Rode, zâk nêinê kwap sâmb gâip.

¹⁴ Gamnê Peterogât diñ tobat nângâm sâtâre op hângi mân mem pam âburem mirê kâligen âimnê Petero ga kinzap sâmb dâzânngoip.

¹⁵ Yatâ sâmb dâzânngoi nângâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâknê ko kâtigem sâip, “Zâk perâknâk ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem anandê ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam ziknê eknê imbanâziñ buñ oip.

¹⁷ Oi zen den birâbigât biknandê dâp oi den birâne Kembunê tâk namin gâbâ olañ diim gâip, zorat den sinji dâzânngoip. Dâzânngomnê sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den sinji

dâzângonek.” Ya sâmbâm dâzângomnâ zâmbam muluknem nâin tik arip.

Anutuñâ Herode hâuñâ pindip.

¹⁸ Hañsâi kâwali a zen Petero kârumnâ dap op buñ uap sâmnâ kwagâwe.

¹⁹ Oi Herodenâ kârum muyagibigât sâi kârumnâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zângone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidon kamân zagât zenğât kâsa otziñgip. Oi kamân zorat mâirâpnâ zen mindum den sâmbâm kubiknam Herodegât a sâtnâ nâi kutnâ Bilasto den dukune buku otziñgip. Zen Herodegât hânân nalememarâwe, zo buñ opapkât lumbenâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzângobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipnâ pam a kutâgât tâtatnân tap a ambân den dâzângoip.

²² Den dâzângoi a aksik den kwamit patâ sâmbâm itâ sâwe, “Den zo a den buñâ. A zo Kembu patâ.”

²³ Herode zâk den zo nângâm mân kwâkâziñgipkât Kembangât sumbem a nâinâ zorenâk koip. Oi nane ziñâ umnân bagim zine moip.

²⁴ Anutuğât denñâ ko lâmbatnâ lan kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, ziñâ nep diñ sâmbâm

zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nanġâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândânġ âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet sinġi âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zenġâren Propete nâmbutnâ ândiwe. Kutziñâ itâ Banaba sot Simonġ (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân goknâ sot a nâi kutnâ Manaenġ. Zâk a kutâ Herode tâlanġâ. Zet ârândânġ ândim lâmbarâwet. Oi nâi Saulo.

² Oi sirâm nâin zen mindum Anutu mâpâsinam nalem birâm mâpâsem ândine Tirik Kaapumnâ den itâ sâm dâzânġoip, “Zen Banaba sot Saulo nep diñ sâm zikâwan, zo tuubabotkât sânġonzâkonek.”

³ Sâi nalem birâm ninâu sâmñâ bitziñâ kâukziknġan pam sânġonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den sinġi.

⁴ Tirik Kaapumnâ yatâ opnâ sânġonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtñan âi takâwet. Zo takâm wañġâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmñan âi takâwet.

⁵ Oi zoren kamân patâ kutnâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zenġât mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den sinġi âlip sâm dâzânġowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betziknġan mem ândeip.

⁶ Oi hân torengen gâbâ gamnâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a nâi, kware a sot propete sarânâ ândeip, kutnâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe.

⁷ A zâk galem a nêi kutnê Seregio Paulo zâk sot pâlatân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nânġânânġânoot. Zâk Anutugât den nânġâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirânan zâiwet.

⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâknê Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk sinġi âlipnê mân nânġâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutnê nêi Paulo sâmarâwe, zâkkât umġan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukuip,

¹⁰ “Satanġât nanġê, ġê. ġê kut nêi nêi târârak, zorat kâsanġê. Umġan sarâ sot bâlinġê piksâm ziap. ġê Anutugât mâtâp târârak zo doonġumat. Zo narâk ikâ zoren birâban?

¹¹ Zorat Kembu imbanġanġât kulem ikpan. ġê sinġê nêtâtik kâri narâk ziren âsaknê mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk sinġê nêtâtik kâri ġâsum birâbirâ op a nêi bikġan ġâsum diibapkât sâip.

¹² Âsagei galem a zo eknê Kembugât sinġi âlip, zorat nânġi imbanġê oi nânġâm pâlatân kwâip.

Paulonġê Antiokia kamân nêin, zoren âim sinġi âlip sâm dâzânġoip.

¹³ Paulo sot arâpnê zen Papo kamân birâm wanġâyân zâimnê âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip.

¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân ġâbâ âimnê Pisia hânân Antiokia kamân nêin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zenġât kendon oi mâtâmâtâpâse namin zâi tarâwe.

¹⁵ Oi mâtâmâtâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zenġât ekabân den sâlâpkumġê

itâ dâzângowe, “A bukuzatniñâ zekâren den ñâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatñâ hirînsâbigât bikñandâ dâp opñâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzângua nângânek.

¹⁷ Isirae nenğât Anutu, zâk sâkurâpniñâ gâsum sâlâpzângone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbanñandâ zobâ diizingâm gâip.

¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândiñan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip.

¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomñâ hân zo sâkurâpniñ zingî zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe.

²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyagezingî ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutuñâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nanñâ Saulu zingip. Zâkñâ a kutâ op galem zângoi kendon patâ 40 yatâ ândiwe.

²² Oi Anutuñâ zâk kâbakñei zâkkât gebâkñan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nanñâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipñâ uap. Nep diñ sâm pindâbat, zo tuum nanğâbap.’

²³ Oi Dawidigât kiurâpñâ zengâren gâbâ Isirae a nenğât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutuñâ sâi Yesu âsageip.

24 Yesuñâ nep topkwap mân tuugi Yohaneñâ Isirae a ambân umziñ melânje too sângonziñgâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikziñgip.

25 Oi Yohane zâk nep zo tuum nanğâm itâ sâip, 'Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo buñâ. Zikñâ bet gam taap. Zâk patâ oi nânâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.'

26 A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, nânâ den sa nânğânek. Kubikubik den zi neğgât op geip, ziap.

27 Yerusalem mâirâp sot a sâtnâ ziñâ Yesu ekñâ topñâ mân nânğâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zeğgât den kânñan sâsân kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip.

28 Zen Yesu tosañğgât kârûm mân muyagem lañ sâne Pilatonâ koi moip.

29 Oi Kembugât ekabân den zeip, zo op nanğâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpñan âi parâwe.

30 Ka Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip.

31 Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândân âiwe, zeğgâren sirâm nâmbutñan muyageziñğâm ândeip. Muyagei igâwe, zen ko zâkkât siñgi sâsân a opñâ a ambân dâzângom ândie.

32 Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutuñâ sâkurâpniñâ kut nâi nâi siñgi dâzângoip, zorat bonñâ âsagiap.

33 Anutuñâ Yesu mângei neğgâren bonñâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm dañgon zagât, zoren den itâ kulemuwe, 'Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.'

34 Yesu mumuñan gâbâ mângêi zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuñâ den itâ sâip,
 ‘Nâ Dawidigât singi sâwan, zorat bonñâ zinziñ kâtik, zo ziñgâbat.’

35 Oi Psalm ekabân den ñâi itâ ziap,
 ‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’

36 Dawidigât nâñgâme. Zâk Anutuñâ nep diñ sâm pindip, zo arâp zeñgâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zeñgât kwagân hângune alâgeip.

37 Ka Dawidigât kiunñâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângêi zaarip.”

38 Yatâ sâmñâ Paulonñâ itâ sâm dâzângoip,
 “A bukurâpnâ, dâzângua nâñgânek. Bâliñâ guligulipkuñ, zo a zorâñ muyageipkât zorat den mâte otziñgap.

39 Mosegât gurumin den, zo bâliñâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nâñgâm pâlâtân kwatne bâliñâziñâ zo gulipkubap.

40 Propete zeñgâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

41 ‘A zen den nâñgâm kwâkâkwâkânñâ zeñgâren nep top ñâi tuubat. Ziñâ zorat nâñgâne bon buñ upap. Zen kut ñâi zo ekñâ kwakñâ mumbi.’”

42 Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon ñâin yatik dâzângobabotkât sâwe.

43 Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a doñbep sot kamân ñâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo

sot Banaba zet zen Anutugât lumbenjan ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topnâ topnâ zen aksik minduyangâm Anutugât den nângânâ gawe.

⁴⁵ Mindum gane Yuda a zinjâ zingitnâ nângâm bâliņ kwatzingâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliņ kwâkņangâwe.

Paulonâ Yuda a kândâtzângom hân nâin goknâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kenğât buņâ itâ sâm dâzângowet, “Yuda a zen Anutugât den kâdom dâzângonatkat sâsân. Ka Yuda a zen kândâtkomņâ ândiândigât sinji mân utnatkat se, gât ko zâmbamņâ hân nâin gok zen sinji âlip dâzângonat.

⁴⁷ Kembu zâk zorat itâ sâm dâtņangoip, ‘Zen hân toren toren a zenğât âsakņâ zâambarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekņâ zoren âi ândibi.’ ”

⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nâin goknâ zen den zo nângâm umzinj âlip oi Kembugât den sâm bâbâlanj kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nângâne bon oip.

⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den lanj kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a zinjâ kamân zorat a sâtņâ sot ambân sikumzinjoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa otzikâm molizikâne âiwet.

⁵¹ Âiram kinzikņan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioņ kamânân âiwet.

⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziņan Tîrik Kaapum piksâm zei sâtâre kwâkņan ândiwe.

14

Ikonioņ kamânân den siņgi âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioņ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimņâ siņgi âlipņâ imbaņâņoot sâm dâzâņgowet. Dâzâņgoitâ Yuda a sot hân ñâin gok doņbeņņâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutņâ zen ko siņgi âlip zo kândâtkom a hân ñâin gokņâ den dâzâņgonetâ Kristogât kâmut kâsa otziņgâwe.

³ Zet zoren narâk kârep ândim Kembugâren nâņgâm pâlâtâņ kwap siņgi âlip keņgât buņ sâm ândiwet. Kambuņâ imbaņâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet.

⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutņâ zen Yuda zengât a utne nâmbutņâ zen Aposolo zekât a urâwe.

⁵ Oi Yuda a sot hân ñâin gokņâ zen Aposolo kâtņâ zâkonat sâm mindum gawe.

⁶⁻⁷ Gâne nâņgâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den siņgi âlip dâzâņgom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a ñâi tâip. Zâk kiņ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonņan gâbâ zo yatâ muyagem mân lân âim gâmâip.

9 Zâk zo zem tâi Paulonjâ den sinji âlip sâi ek tâi Paulonjâ eknjâ itâ nânġip, “A zo sâknjâ âlip upapkât nânġâm pâlatânjâ âlip zemnânġap.”

10 Yatâ nânġâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Gâ kinġandâ lânj zaat kin.” Sâi a zo pirindinj zaat âim ġâip.

11 Oi a kâmut patâ zen Paulonjâ sen mârât kulem tuugip, zo eknjâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniġan ga ândiâbot.”

12 Oi Banaba zâk bem nâi kutnjâ Dia, zâkkât kutnjâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsânj a oipkât bem nâiġât kutnjâ Hemesi pindâwe.

13 Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem anjâ, zâknjâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a zinjâ aksik a zagât, zekât sinji makau kom unam urâwe.

14 Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nânġâm pâràkpm hâmbâzik mem ġiġbololonj mem a osetzinjâ âim den kwamit patâ itâ sâwet,

15 “O a ambân, zen dap ue? Net a yennâ, zen yatâ. Net den sinji âlipnjâ dâzânġoram get. Zen Bem lopio sot kut nâi nâi bon buġ zo kândâtzânġom Anutu, ândiândi mariġnâ, zâkkât den nânġâbigât sâmet. Zâknjâ hân sot sumbem sot saru sot kut nâi nâi top topnjâ muyagezinġip.

16-17 Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nânġâzinġi umzinġanġât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi zinġit mân kubikzinġip. Topnjâ nânġâbigât buku otzinġâm sâi map sot maanâ sambe muyagezinġi nem seronġkwap ândiwe.”

18 A zagât zo den zo yatâ sârnjâ kwâkâzingâm den imbanjâ sâitâ zekât sinji nalem unat sârn urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtnjâ kuwe.

19 Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonion kamânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sârn saam Paulo kâtnjâ kuwe. Kune mom ze muap sârn diim kamân ginjon gei parâwe.

20 Oi zoren ze Yesugât kâmut zen gam haamgum kine Paulonjâ zaat kamânân arip.

Hañsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet.

21 Oi kamân zoren den sinji âlip sâitâ a ambân donbep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonion sot Antiokia kamânân âburem gawet.

22 Antiokia kamânân gamnjâ Yesugât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomnjâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkjon ândim Anutu um topjon ândiândin, zoren takânat.”

23 Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzângom nalem birârnjâ zengât opnâ Kembugâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkjonngâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâambarâwet.

24 Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet.

25 Zoren takâm Perege kamânân den sinji âlip dâzângomnjâ Atalia kamânân geiwet.

26 Zoren gei wanngâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârurnjon Yesugât

kâmut zen Anutugât um lumbenjan zâpan nep din sârn zikâne nep topkwap tuum âiwet.

²⁷ Zoren takâmñâ a ambân minduzingâm Anutuñâ galem otzikâm hân ñain gokñâ mâtâp mem zingî nângâm pâlatânziñoot urâwe, zorat den zingî sârn dâzângowet.

²⁸ Narâk kêrep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

¹ Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutñâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sârn dâzângom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembugât sinji mân upi.”

² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyanğâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutñâ zinjâ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut zinjâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sânğonzângone âiwe. Âimñâ Poinike sot Samaria hânân kamânñâ kamânñâ a hân ñain gokñâ zinj Anutugât a urâwe, zorat den sinji dâzângom âiwe. Dâzângone Yesugât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sârn sâtâre otzingâwe. Anutuñâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den sinji dâzângowe.

⁵ Den sinji zo dâzângone Yesugât kâmurân a nâmbutnâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin goknâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronâ den sâm dâzângoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâtñâ, zen den zo sânam minduwe.

⁷ Mindumñâ den âragune ko Peteronâ zaatñâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, a hân nâin gok sinji âlip dâzângowan, zo Anutuñâ mârumñan nâ gâsum sâlâpnogi dâzângua nângâm Yesugât kâmut urâwe, zo nânge.

⁸ Oi Anutu zâk a umziñ ekmap, zâknâ Yuda nen Tirik Kaapum niñgip, yatikgâk a hân nâin goknâ ziñgi igâwen.

⁹ Zen zâk nângâm pâlâtân kwatne umziñ sanjon kubik, nen otniñgip, zo yatik otziñgip.

¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut nâi nâi yâmbâtñâ zo nen sot sâkurâpnñâ lum osiwen. Zo yatigâk hân nâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziñan pânat sâm se?

¹¹ Yatâ buñâ. Nen itâ nângen. Yuda a sot hân nâin goknâ Kambu Yesu um lâklâkñangât op zâkkât sinji uen.”

¹² Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nângâm den buñ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuñâ nepzikñâ galem op hân nâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den sinji otziñgâwet.

Yakobonâ den sâm dâzângoip.

13 Zet dâzângom nanğitâ Yakoboñâ den itâ sâmbâ dâzângoip, “A bukurâp, den sa nânğânek.

14 Mârumñan Anutuñâ hân ñâin gok zengâren gâbâ kâmut ñâi zâkkât sinği upigât diizingip. Zorat sinği Simonâ sâi nânğen.

15 Zorat Propete zengât ekabân Kembugât den ñâi itâ ziap,

16 ‘Nânâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat.

17 Sinğitñâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim mâte otnibi. Hân ñâin gokñâ zen nâgât sinği sâwan, zen yatik upi.

18 Kembu zâk den yatik sâip. Zo mârumñan sâmbâ muyageip.’

19 Oi zorat nânâ itâ san. Niñâ hân ñâin gokñâ zen Anutuğât a upi, zen kut ñâi ñâi yâmbâtñâ mân zingânat.

20 Ka zen nalem bem mo lopiogât sinği kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyangâbobot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmñoot zo mân nimbi. Kut ñâi ñâi zo birâbigât ekap kulemgum zingânat.

21 Mosegât gurumin den zo mârumñan gâbâ sâkurâpniñandâ topkwap kamân dâp mâtâmâtâse namin sâlâpkum nânğâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniñ sâmbâ gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

22 Oi Aposolo sot a sâtñâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nânğâne dâp oi zengâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutñâ Yuda, kutñâ ñâi

Basaba sot a n̄ai kutn̄a Sila. Zet Yesugât kâmurân a sât̄n̄a urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândân Antiokia kamânân âibigât sân̄gonzâkowe.

²³ Oi ekap n̄ai itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniñâ, bukurâpziñâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân n̄ain gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zen̄gât sâtâre opn̄a ekap zi pen.

²⁴ Nen mân nân̄gindâ ziren gabâ a nâmbutn̄a zen̄gâren gam den n̄ai dâzân̄gone kwakmak urâwe.

²⁵ Yatâ utnetâ nen nân̄gâm umniñ kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoindâ bukuzatniñâ Paulo sot Banaba zet sot zen̄gâren ge.

²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opn̄a ândiândizikn̄a buñ upapkât mân ken̄gât op nebân âiwet.

²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sân̄gonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikn̄an gâbâ nân̄gâbi.

²⁸ Tirik Kaapum sot nen nân̄gâm kut n̄ai n̄ai yâmbât̄n̄an mân târokwâtnat. Zo yatâ zo ko zingânam sen, zo itâ.

²⁹ Zen nalembem lopigât sin̄gi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziñoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyân̄gâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sân̄gonzân̄gone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduziñgâm ekap zo zingâwe.

³¹ Ziŋgâne mem sâlâpkum nâŋgâm umziŋ âlip oip.

³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetŋâ den doŋbep sâm dâzâŋgoitâ a ambân umziŋ âlip oi Kembugât den luluyân kâtigiwe.

³³ Oi narâk ŋâi zet zen sot ândimŋâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sâŋgonzâkone âburiwet.

³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloŋâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a doŋbep zen Kembugât den a ambân dâzâŋgom ândiwe.

³⁶ Ândim Pauloŋâ Banaba itâ sâm dukuip, “Net kamânŋâ kamânŋâ âim Kembugât den dâzâŋgowet, zoren âim bukurâpniŋâ dap yatâ ândie, zo âi ziŋgit nâŋgârat.”

³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diiŋaŋgitâ ârândâŋ âibigât sâip.

³⁸ Mareko zâk mârûm zet sot âim Pampilia hânân zâpamŋâ âbureipkât Pauloŋâ zâk sot âibam nâŋgi mân dâp oip.

³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim waŋgâyân zâim Kipiro hânân âiwet.

⁴⁰ Pauloŋâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut ziŋâ Kembuŋâ galemzik upap sâm zâpane âiwet.

⁴¹ Âimŋâ Siria sot Kilikia hânân kamânŋâ kamânŋâ Yesugât kâmut sâm kâtikŋan kwatziŋgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimnâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a nâi ândeip, kutnâ Timoteo. Mamnâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânâ Grik a.

² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioŋ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipnâ oi Paulo dukuwe.

³ Dukunetâ Paulonâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânâ Grik a zo nângâwe. Paulonâ zenġât opnâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkŋaŋip.

⁴ Oi Yesugât kâmut kamânâ kamânâ ândiwe, zen den Aposolo ziŋ sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzânġom âiwe.

⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânâ kamânâ, zenġâren nep tuum âine nângâm pâlâtânziŋ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziŋgâm âiwe.

Paulonâ Makedonia a nâi egip.

⁶ Oi Asia hânân siŋgi âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumnâ pâkekoi Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe.

⁷ Âimnâ Misia hân ginŋan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumnâ mân âibigât sâip.

⁸ Oi Misia hân murukŋan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtŋan tâip.

⁹ Zoren takâm nâtigân Paulonâ uman nâi itâ egip. Mâkedonia a nâi muyagem itâ sâm dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnânġobi.”

10 Pauloŋâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den sinġi âlip dâzânġonatkât sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziŋġâwan.)

Lidia Kembuġât ambân oip.

11 Oi waŋġâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmġan takâwen.

12 Haŋsâi waŋġâyân âimġâ Neopoli kamânân takâm waŋġâyân ġâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ ŋâi. Roma a ziŋâ kamân mariŋâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutġâ ândiwen.

13 Ândeindâ Yuda a zeŋġât kendon oi kamân âkġan too ŋâi zeip. Zoren itâ sâm geiwen, “Ziren Yuda a ziŋâ ninâu sâme, zorat kabâ ŋâi ziap mo buŋâ? Gei iknâ.” Yatâ sâm geimġâ ambân mindum tatne muyageziŋġâm ge tapġâ den sinġi âlip dâzânġowen.

14 Zeŋġât osetziŋġan ambân ŋâiŋâ Anutu mâpâsem ândeip, kutġâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân ġokġâ. Zâkġâ sânġum neulenoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembuŋâ okġanġi umġâ pâronŋsâi Paulogât den nânġâm kwâtâteip.

15 Oi zikġâ sot a ambârâpġâ too sanġonziŋġindâ itâ sâm dâtnânġoip, “Zen nikne nânġâm pâlatânġnoot uangât nâġât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniŋi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

16 Narâk zoren ninâu sânam ġiarindâ kore ambân ŋâi muyageniŋip. Ambân zo

wâkeṅoot ândimṅâ a kwâkṅan ândim zâibi, zorat topṅâ nâṅgâm dâzâṅgoi mâirâpṅâ kât sikum zinjâmarâwe.

¹⁷ Ambân zorâṅâ muyageniṅgâm nen sot Paulo moliniṅgâm den itâ sâip, “A zi zinjâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembangât mâtâp, zorat dâzâṅgom ândie.”

¹⁸ Den zorik sirâmṅâ sirâmṅâ sâm zari Paulo den zo nâṅgâm âkonzigi âburem wâke itâ sâm dukuip, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umṅan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpṅâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp dooṅgoip, zo nâṅgâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtnâ mâteziṅan zâparâwe.

²⁰ Zâpanṅâ Roma a sâtnâ itâ sâm dâzâṅgowe, “Zet Yuda aṅâ neṅgât kamânân gam den sâitâ bâliṅâ uap.

²¹ Zet mân orotṅâ upi sâm ândiabot. Roma a neṅgâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.”

²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nâṅgâzikâne a sâtnâ zinjâ sâne kâwali a zinjâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe.

²³ Doṅbep lapitzikâm tâk namin zâpamṅâ galem a zâk hâṅgi dooṅgum dâṅ galem otzikâbapkat dukuwe.

²⁴ Dukune tâk namâ tânâmṅan umṅâ ṅâin, zoren zâpam kinzikṅâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem aṅâ Kembangât a oip.

²⁵ Nâtik tânâmṅan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nâṅgâm tarâwe.

26 Oi wâriņ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronșâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziņan tâk olaiyaņgip.

27 Oi tâk namâ galem a, zâk umanân gâbâ nâņgâm zaat egi mâtâp pâronșâm kiri tâk namâ a âim naņge sâm petņan zemba sâmbum sâkņâ tâmbetkubam oip.

28 Yatâ upâ sâi Paulonĵa den kambâņ sâm sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.”

29 Sâi galem a zâkņâ âsakņanĵat sâi pindâne namâ kâligen zâim sânâm sâmbui Saulo sot Sila kinzik topņan ge zeip.

30 Zemņâ namâ umņan gâbâ diizikâmņâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembangât a upat?”

31 Oi zet itâ sâm dukuwet, “Gâ Kembu Yesu Kristo nâņgâm pâlâtâņ kwap Kembangât sinĵi upan. A ambârâpkâ zen yâtik.”

32 Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzânĵoip.

33 Nâtik zorenâk galem aņâ diizikâm mârum kâmbamņâ zâkone use oip, zo saņgonzikâwe. Oi zikņâ sot a ambârâpņâ too saņgonziņĵawet.

34 Oi zet mirâņan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nâņgâm pâlâtâņ kwarâwe, zorat umziņ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

35 Haņsâi a sâtņâ zen kâwali a saņgonzânĵoi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olaņzikâna arit.”

³⁶ Oi galem a zorân nângâm Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olanzika âibabotkât a sâtñâ den pane gaap. Zorat zet gemñâ âim um lumbejan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonâ kâwali a itâ sâm dâzânngoip, “Net Roma a bonñâ op ândiet. Den nebân mân nâpanñâ lañ a mâteziñan kâmbamñâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âiratkat se? Zo yatâ buñâ. Ziinâ a ambân mâteziñan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziñâ âburem âi a sâtñâ dâzângone zen a zagât zo Roma a bonñâ op ândiwet, zo nângâm pârâkparâwe.

³⁹ Pârâkparâwe zekâren gamñâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ diizikâm gei kamânziñ birâm âibabotkât dâzâkowe.

⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziñgit Kembugâren kâtigem ândibigât dâzângomñâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ñâi tâip.

² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâimñâ zen sot den sinji âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topñâ dâzângom itâ sâip.

³ “Kristo zâk sâknam nângâm mom zaatpapkât den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu

kutnâ dâzângoman, zâk a bâlijan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârûm sâsâŋ. Zâk Kristo.”

⁴ Yatâ sâm dâzângoï zeŋgâren gâbâ nâmbutnâ zen den zo nângâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziŋan Grik a doŋbep ziŋâ Kembugât den siŋgi mârûmŋan nângâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâiŋâ nâmbutnâ zen târokwatziŋgâwe.

⁵ A ambân doŋbepnâ utnetâ Yuda a zen nângâm um kâlak nângâziŋgâm zen den kwamit patâ sâm Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumŋâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe.

⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmŋâ Yason sot Yesugât kâmut zeŋgâren gâbâ a nâmbutnâ gâsuziŋgâm a sâtŋâ zeŋgâren diiziŋgâm âiwe. Âimŋâ itâ sâwe, “A zen hânŋâ hânŋâ ândim den bâliŋ dâzângom a um gulip kwatziŋgâme, a zorâŋâ neŋgâren ge.

⁷ Gane Yasonâ sâi mirâŋan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ uŋaknâ muyagiap, kutnâ Yesu sâme.”

⁸ Yuda a ziŋâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtŋâ zen Yason sot bukurâpnâ kâsa otziŋgâm den kwamit patâ sâwe.

⁹ A sâtŋâ zen Yason sot bukurâpnâ tâk namin mân zâibigât sâm sâŋgân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân siŋgi âlip sâm dâzângoip.

¹⁰ Nâtiksâi Yesugât kâmut zen keŋgât op Paulo sot Sila sâŋgonzâkone Berea kamânân âiwet.

Zoren takâm Yuda zengât mâtâmâtâse namin zâi den sinji âlip dâzângowet.

¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipnâ. Zen Tesalonike a yatâ bunâ, gât ko den sinji âlipnâ nângâm âkñâliwe. Dinziqnâ zo bonnâ mo sarâ sâm sirâm dâp Kembangât den ekabân sâlâpkum nângâwe.

¹² Oi zengâren gâbâ donbepnâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutnâ, zinâ zengâren târokwarâwe.

¹³ Paulonâ Berea kamânân Anutugât den sâi sinji Tesalonike kamânân ari Yuda a zin nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzângowe.

¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutnâ sângonzângone saru sâtñan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet.

¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Ateñ kamânân pane itâ sâm dâzângoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateñ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eñ lopio donbep tatne zinjit umnâ kârâp oip.

¹⁷ Oi Yuda a zengât mâtâmâtâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutnâ zen Anutu mâtâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmñâ sirâmñâ kamân sombemân a muyagezingâm sinji âlip dâzângoip.

¹⁸ Kamân zoren a nângânângâziñ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zengâren

gâbâ a nâmbutņâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutņandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nângânângânâ buņ den laņ sap. Zâk wan wan den sâm taap?” Nâmbutņandâ itâ sâwe, “Zâk lopio uņakņągât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatņągât den sâi zen yatâ sâwe.

¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimņâ sâwe, “Den uņakņâ sat, zo nângânatkât sen. Den mârâtņâ, zorat topņâ sapsuna nângânâ.”

²¹ Ateņ kamân mâirâp sot kamân nâin gokņâ zen sot ândiwe, zen den uņakņâ nângânâ den âragum ândiwe.

Pauloņâ Kembugât topņâ dâzângoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsân sombemân kin a itâ sâm dâzângoip, “Ateņ mâirâp, nâ topziņ ek nâņgan. Zen lopio doņbep sobim bimbi kwatziņgâme.

²³ Nâ kamânziņan âim gam lopioziņâ ekņâ lo-piogât nalem pâpanņan den itâ zei sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpanņâ zi bem lopio nâigât siņgi, kutņâ mân nâņgen.’ Mân nângâm mâpâsime, zorat topņâ dâzâņgobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâkņan kut nâi nâi pâip. Zâk hân sot sumbem zorat mariņâ. Zo namâ a betņâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap.

²⁵ A zeņgât kut nâi nâi tuume, kut zo mân kârûmap. Zâkņak a ândiândiniņâ sot Kaapum sot kut nâi nâi zo niņgâmap.

²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laņ kârâm hânân a kâmutņâ kâmutņâ

muyagem lanj kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot danjon zo zâkñak sâm niñgip.

²⁷ Nen umniñandâ Anutu kârûm âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kêrebân buñâ, gootniñan a hutnânjon ândiap. Den nâi itâ ziap,

²⁸ ‘Nen zâkkât ândiândiñ umñan ândim kut nâi nâi upmen.’

Zenğâren gâbâ a nâmbutñandâ zitâ sâwe,
‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nânğindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipñâ a bitziñandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenñâ nânğindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap.

³⁰ Mârumñan kwakmak ândiwen. Anutuñâ niñgitñâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniñ melânjatkat sap.

³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânñâ hânñâ topniñâ sâm muyagemñâ hâuñâ niñgâbap. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânâñgip. Oi hân a aksik zâkkât nânğindâ bon upapkât mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutñâ ziñ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutñâ ziñâ sâwe, “Den zo narâk nâin ko sâna nânğânat.”

³³ Yatâ utnetâ Paulonâ zâmbam arip.

³⁴ A nâmbutñandâ Paulogâren pâlâtân op Yesugât sinji urâwe. Oi zenğât osetziñan kamân zorat a sâtñâ zenğât kâmurân gok kutñâ Dionisio. Oi ambân nâi kutñâ Damari sot nâmbutñâ ândiwe.

18

Paulonjâ Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

¹ Paulonjâ Ateņ kamân birâm Korinti kamânân arip.

² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutņâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokņâ. Oi ambinņâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâkņâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo molizingip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet.

³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândâņ tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe.

⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâtâmâtâse namin zâim Yuda a sot Grik a sinji âlip dâzânģoi nâmbutņâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâtâ Paulo sinji âlip nep zorarâk nânģâm ândeip. Zâkņâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzânģoip, “A bâliņan gâbâ mâkâniņģâbapkât mârur sâsâņ, Kristo, zâk Yesu.”

⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diņâ birâm kâsa okņanģâne zâkņâ hâmbânģan gwapgwap koi ģei itâ sâm dâzânģoip, “Tâmbetagoģi, tosa zo nâģât buņâ. Ziinâ upap. Zorat nâ kândâtzânģom hân nâin gok zengâren âibat.”

⁷ Yatâ sâm a nâi kutņâ Titeo Yusito, zâk Grik anģâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkņanģâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâtâmâtâse namâ ģinģan kirip. Paulonjâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip.

⁸ Mâpâmâpâse galem a kutnâ Kirispo, zâk sot a ambârâpnâ zen aksik sinji âlip nângâm Kembugâren nângâm pâlatân kwâknanğawe. Oi Korinti a zenğaren gâbâ donbepnâ sinji âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanğonziğawe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kembunâ itâ sâm dukui, “Gâ mân kenğât otnan. Sinji âlip sâm mân birâban. Sâmnik ândiban.

¹⁰ Nâ galem otgiga anâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinji a donbep ândie.”

¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzânğom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkjanâk sâne a sâtnandâ dinziğ birip.

¹² Oi Galion zâk Grik hânân a sâtnâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opnâ Paulo kâsa oknanğâm gâsum diim a sâtnanğaren âiwe.

¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komnâ mâtâp unaknan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâunâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzânğoi, “O Yuda a, a zi bâliğ op tosa patâ muyagei sâi dinziğâ nângâbam.

¹⁵ Zen sâkurâpziğâ zenğât den kâtik sot den nâmbutnâ âraqum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziğak kubikpi. Zo nâgât nep bunâ.”

¹⁶ Yatâ sâm moliziğ gem âiwe.

¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutnâ Sostene gâsum lumnâ a sâtnanğât mâtenan kom mem nâi nâi utne ziğitnâ mân nângânângâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziņ kelik Siria hânân âibam arip. Pisisila sot Akwila zet zâk sot ârândân âiwe. Kenkerei kamânân takâm kâukņâ mânânġârip. Zorat mârumņan Anutu mâteņan den sâm kâtigem kâukņâ mân mânâġât ândeip.

¹⁹ Zobâ waņġâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Pauloņâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den siņgi âlip âraguwe.

²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzânġoip,

²¹ “Anutuņâ sâi nâ du zeņġâren âburem ġâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otziņġâm waņġâyân zâim Epeso kamân birâm arip.

²² Âimņâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziņ kelik den dâzânġom Antiokia kamânân âburem arip.

²³ Paulo zâk Antiokia kamânân mâik ñâi ândim zâmbamņâ siņgi âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânņâ kamânņâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtikņan kwatziņġâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân siņgi âlip nep tuugip.

²⁴ Oi Epeso kamânân Yuda a ñâi ġâip, kutņâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nânġânânġânâ patâ. Zâk Kembuġât den ekabân sâlâpkum nânġâm naņġip.

²⁵ A zo Kembuġât topņâ zo dukune nânġâm naņġip. Too saņġon nep ko Yohanegârâk nânġipņâ Yesugât siņgi imbaņânġoot dâzânġom ândeip.

²⁶ Zâk Yuda a zengât mâtâmâtâmâse namin zâim sinji den kenjât bunj, lâu bâbâlaŋ sâmbâzângoip. Zoren sinji âlip sâi Pirisila sot Akwila zet nângâm buku okŋaŋgâm diim âi Anutugât den nâmbutŋâ dukum nanjâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap ŋâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku okŋaŋgâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimŋâ Korinti kamânân takâm Anutuŋâ tângoip Yesugât kâmut itâ betziŋan meip.

²⁸ Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzângom sâip, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zâk Yesu.” Zâkŋâ minduminduyân den yatâ sâmbâ Yuda zengât den zo mem ge kwatziŋgip.

19

Pauloŋâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziŋgip.

¹ Apolo zâk Korinti kamânân ândei Pauloŋâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziŋgip.

² Oi mâsikâziŋgâm sâip, “Zen Kembugât den sinji âlip nângâm, nângâm pâlatâŋ kwapŋâ Tirik Kaapum sot urâwe mo bunjâ?” Sâi ziŋâ sâwe, “Bunjâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat sinji mân nângâwen.”

³ Sâne itâ sâmbâ mâsikâziŋgip, “Zen ŋâigât korân too sanjonziŋgâwe?” Sâi itâ sâmbâ dukuwe, “Nen Yohanegât too sanjonniŋgâwe.”

⁴ Sâne Paulonâ itâ sâmbâ dzânzogip, “Yohane zâk a umziņ melâņbigât too saņgonziņgâm itâ sâmbâ dzânzogip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nâņgâm pâlâtâņ kwâkņanğâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.”

⁵ A zen den so nâņgâne Kembu Yesugât korân too saņgonziņgâwe.

⁶ Too saņgonziņgâne Paulonâ bikņâ kâukziņan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembugât den gându uņakņan sâwe.

⁷ A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânâ urâwe.

Paulonâ siņgi âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

⁸ Paulo zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin âsâbân zâimņâ kenğât buņ siņgi âlip dzânzogom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topņan ândiândiņanğât den sâmbâ bâbâlan kwap dzânzogip.

⁹ Oi a nâmbutņâ zen um kâtik opņâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziņan den bâliņâ sânetâ Paulonâ birâziņip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziņgâm sirâmņâ sirâmņâ a nâi kutņâ Tirano, zâkkât mirin minduziņgâm zen sot âraguwe.

¹⁰ Kendon patâ zagât umņan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topņâ nâņgâwe.

¹¹ Oi Anutunâ Paulo mam okņanņi sen mârât kulem nâi nâi tuugip.

¹² Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândei, zo mem mâsekziņoot zengâren mem âine gâsune sâkziņ âlip urâwe. Yatâ utne wâkeņâ a umziņan gâbâ takâm âiwe.

Kware sunja a ândiwe.

¹³ Oi Yuda a nâmbutņâ sâgân sâmbu opņâ hânņâ hânņâ âim gam ândim zâizâiņ op Kembu Yesugât kot zo sâmb wâke moliziņgânat sâmb wâkeziņoot itâ sâmb dâzâņgowe, “Yesu kutsiņgiņâ Paulonâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.”

¹⁴ Yuda zeņgât tirik namâ galem a patâ ñâi kutņâ Sikewa, zâkkât narâpņâ nâmburân zagât, zen Paulo ekņâ yatâ urâwe.

¹⁵ Yatâ op sâne wâkeņâ den itâ sâmb dâzâņgoip, “Yesu sot Paulo zo nâņgâzikan. Zen ko wanि gokņâ?”

¹⁶ Wâkeņâ yatâ sâi a wâkeņoot zo kâwali imbaņâ mem zâņgom mem kâbakgwâbakņe otziņgâm hâmbâziņ mem giņbololoņ mei sâk bârak sot gilâmziņoot mirin gâbâ pâtan âiwe.

¹⁷ Zorat den siņgi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nâņgâm keņgât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutņâ sâmb âlip kwâkņaņgâwe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zeņgâren gâbâ doņbep patâņâ gam mârumņan gâbâ kware sunja op gâwe, zorat den siņgi sâmb kâkņan parâwe.

¹⁹ Kware sunjagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziņan kârâp une seip. Oi ekap zorat sâņgânņâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip.

²⁰ A ziņâ yatâ utnetâ Kembugât denņâ imbaņâ mem kâtigemņâ laņ kârâm arip.

Paulonâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum naņgi Kaapumņâ okņaņgi Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkât sâip. Oi itâ sâip, “Nâ

Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.”

²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sânngonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikņik zoren mâik ηâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen sinġi âlipkât den kwamit patâ urâwe.

²⁴ Zoren kâtnġa lopio tuutuunġa a ηâi ândeip, kutņġa Demeterio. A zorġnġa Artemis lopio namâ dâpnġa mâik mâik kâtnġa tuugi a zinġa sânġân mine zâk sot nep arâpnġa kât donġbep muyagiwe.

²⁵ Oi Demeterionġa nep a gakârâpnġa min-duziņġâm itâ sâm dâzânġoip, “A, zen nânġe. Nep-ninġa zorġnġa kât sikum muyageniņġâmap.

²⁶ Oi a ηâi ga ândiap, kutņġa Paulo. Zen zâkkât topņġa nânġe. Zâknġa Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a donġbep um gulip kwatziņġâm itâ sâm dâzânġomâp, ‘A betņġa lopio tuutuunġa, zo bon buġâ.’

²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepninġanġât nânġâne giginġa upap. Bemninġa Artemis zâkkât kutņġa giginġ oi namġnġa zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutņġa a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buġ upap?”

²⁸ Demeterionġa den yatâ sâm dâzânġoi nânġâm umziņan kuk op den yu kambân sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutņġa patâ.”

²⁹ Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opņġa mindu-mindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât

Paulo sot âiwet, kutziknâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe.

³⁰ Oi Paulonâ sinji nângâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut zinâ anġân kârânġânġâwe.

³¹ Oi kamân zorat a sâtnâ nâmbutnâ Paulo buku okġânġâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkât den pane arip.

³² Mindumindu kabânġan a ambân nâmbutnandâ den nâi sâne nâmbutnġânġoot nâi sâne den gulip oi doġbep zinâ den topnâ mân nângâwe.

³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zenġât bukuzinâ kutnâ Alesande mem aline a osetzinġan kin den dâzânġobam op den mân sâbigât biknandâ dâp tuugip.

³⁴ Yatâ oi a zen a ândopnâ, Yuda goknâ ek nângâmġnâ zen aksik patâ den yu kambânâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnâ patâ.” Zen narâk kêrep den zo sâm kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamnâ sâi hirinsâne itâ sâm dâzânġoip, “Epeso mâirâpnâ, kamân zirat Atemis patâniġânġât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nânġe.

³⁶ Gât ko zen umzinġ diim gei kut nâi nâi lanġ mân upi.

³⁷ A sâkzinġânâk se, zen lopioniġânġât namin âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâliġ kwâkġânġe.

³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakânâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusunġ narâkġan a sâtnâ zenġâren sâne kubikpi.

³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtņâ zengât minduminduyân mem âibi.

⁴⁰ Zen itârâņ den laņ sânetâ kâmbam muyag-ibam uap. Zorat a kutâņâ neņgât nâņgi mân dâp oi kubikniņgâbap.”

⁴¹ Den galem a zorâņâ den yatâ sâm dâzâņgoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buņ oi Paulonâ Yesugât kâmut diiziņgâm den dâzâņgomņâ kândâtziņ kelikņâ Makedonia hânân arip.

² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den donbep dâzâņgomņâ walâziņgâm Grik hânân arip.

³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waņgâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziņâ kunam sipkune waņgâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorâņ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanņâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo.

⁵ A yatâ zorâņ kândom âi Taroa kamânân mambâtniņgâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiaņgâm betniņan sâne âiwen.)

⁶ Oi Yuda zengât nalem niniņangât kendon patâ kutņâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ waņgâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Pauloŋâ Taroa kamânân katep ŋâi mumuŋan gâbâ mângeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam minduwen. Paulo zâk haŋsâi âibat sâm den dâzâŋgom kiri ma ŋâtik tânâmŋâ oip.

⁸ Mirâ umŋâ tarâwen, zoren kârâp âsakŋâ donbep seip.

⁹ Oi katep ŋâi kutŋâ Eutiko, zâk Pauloŋâ den sâi nânġâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kêrep patâ. Um karâmbut kwâkŋan topŋan. Zoren kwâkŋan gâbâ gei koip.

¹⁰ Pauloŋâ geimŋâ katep zo kwârakum lumŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Âgirâp mân utnek. Zâk umŋâ mânġim ziap. Mân muap.”

¹¹ Yatâ sâmŋâ mirâ umŋan zâim nalem kâsâpkum nemŋâ zen sot âragum tatne haŋsâip. Haŋsâi zâmbam arip.

¹² A zen katep zo diim mirâziŋan zâim umziŋ âlip oip.

Pauloŋâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutŋâ nen Pauloŋâ sâi waŋġâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân waŋġâyân zâibam oip.

¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageniŋġâm waŋġâyân zâi niŋgiri ârândâŋ âiwen. Âimŋâ Mitilene kamânân takâwen.

¹⁵ Zobâ sirâm ŋâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm ŋâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm ŋâin Milete kamânân âi takâwen.

¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip.

Asia hânân ândei Yuda zenġât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatġât sâip.

Epeso kamânân ġâbâ Yesuġât kâmut galem a ġâne den dâzânġoip.

¹⁷ Milete kamânân ġamġâ Paulonġâ a sâġgonzânġoi Epeso kamânân âim Yesuġât kâmut zenġât galem a diizîġâne ġawe.

¹⁸ ġane Paulonġâ itâ sâġm dâzânġoip, “Nâ Asia hânân ġam zenġâren nep tuum ġâwan. Zo topġan ġâbâ nânġâm nanġe.

¹⁹ Nâ a ġinġandâ Kembuġât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâġnam kwâkġan ândim isem ândiwan.

²⁰ Oi den dâzânġobatkât ġâi mân ziap. Zen âlip upiġât den sinġi âlipġâ sombemân sot mirin aksik dâzânġowan.

²¹ Oi Yuda a sot Griġ a, zen umzinġ melânġ Anutu mâteġan Kembuniġâ Yesu Kristo nânġâm pâlatânġ kwâkġanġâbigât dâzânġowan.

²² Irak ko Kaapumġâ umnan saam diinġi Yerusalem kamânân âibâġan. Zoren aria kut ġâi ġâi otnibi, zo mân nânġan.

²³ Ka Tirik Kaapumġâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namin nâbane tap sâġnam nânġâbat.

²⁴ Nâ ândiândinânġât nânġâm kenġât mân uan. Nâ ândiândinâ mân anġân kârâbat. Kembu Yesuġâ nep diġ sâġm niġip, zoric tuum âibatġât nânġan. Anutu um lumbeġanġât den sinġi sa lanġ kârâbapkât nep diġ sâġm niġip.

²⁵ Oi n̄ai sa n̄anḡânek. Nâ Anutu um top̄nan ândiândigât den sin̄gi dâz̄anḡom osetziñan ândia nikme, zo dum zagâtñâ s̄anḡânâ mân nikpi.

²⁶ Itâr̄añ dâz̄anḡua n̄anḡânek. Zenḡâren gâbâ n̄ai tâmbetagobap, zorat tosa n̄aḡâren mân zim-bap.

²⁷ Wangât, nâ Anutugât den sin̄gi âlip zo aksik dâz̄anḡowan. N̄ai mân birâwan, zorat tosa n̄aḡâren mân ziap.

²⁸ Zen ziiñak galem oranjâm kâmut gakâziñâ galemziñ upi. Tirik Kaapumñâ zo zengât galem a sâm zâambarip. Kembugât kâmut zo Yesu zâkñâ gilâmñandâ kwâlâziñgip, zen galem otziñgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ n̄angan. Nâ birâziñgâm aria a nâmbutñâ zen wâu ulin yatâ tâmbetz̄anḡonam gabi.

³⁰ Oi osetziñan gâbâ a nâmbutñâ muyagemñâ zen a nâmbutñâ zengât a upigât den bâliñ sâm um gulip kwatziñgâbi.

³¹ Zorat zen galem oranjâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umñan sirâm n̄atik zo girem den dâz̄anḡom isem gâwan. Zen zorat n̄anḡâm ândibi.

³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbeñâ den zo n̄anḡâm ândibi. Yatâ utne Anutunñâ tânz̄anḡoi bonñâ muyagibi. Yatâ opñâ a ambân mem kubikziñgip, zen sot opñâ bonñâ muyagibi.

³³ Nâ a n̄aiḡâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan.

³⁴ Ninâ sot arâpnâ neñgât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip n̄ange.

35 Nâ mâtâpnâ dâzângom nanğawan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo zingâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opnâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ, ‘Kut nâi nâi mimiņ, zo âlipnâ. Ka kut nâi nâi zingâziņgâņ, zorâņ umâlep zâizâiņ.’ ”

36 Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemņâ lum kândât kelikņâ pane arip.

37-38 Oi itâ sâm dâzângoip, “Zen dum zagâtņâ sângânâ mân nikpi.” Yatâ sâi umziņ bâliņ oi zo yatâ lum kândâtņâ kelikņâ diim waņğâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam waņğâyân zarip.

1 Oi nen zâmbamņâ tâņtâņ âimņâ hân nâi kutņâ Koo, zoren takâwen. Mirâ haņsâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen.

2 Kamân zoren waņğâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen.

3 Zobâ âimņâ Kipiro hân egindâ yangâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren waņğâņâ sikum pam tâip.

4 Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziņgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumņâ otziņgi Paulonâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe.

⁵ Zoren ândeindâ waŋgâ âiâiŋ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniŋgâm kamân âkŋan sagân geiwen. Geimŋâ simin liim ninâu sâwen.

⁶ Ninâu sâmŋâ âbânaŋgâm zen kamânân zâine nen waŋgâyân zâiwen.

Propete Agaboŋâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ waŋgâyân âiâiŋâ zo âkip. Yesugât kâmut nâtik kânok zen sot ziwen.

⁸ Haŋsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum ziŋgâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen.

⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembugât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutŋâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete ŋai kutŋâ Agabo, zâk neŋgâren gâip.

¹¹ Gamŋâ Paulogât inzutŋâ memŋâ zikŋâ kiŋ bik saamŋâ itâ sâip, “Tirik Kaapumŋâ itâ sap, ‘Inzut zi mariŋâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziŋâ itâ okŋaŋgâm kamân ŋain gok zengât bitziŋan pambi.’ ”

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen.

¹³ Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kemu Yesugât op mumbatkât mân keŋgât uan.”

¹⁴ Den dukuindâ mân nâŋgâm kâtigei birâm itâ sâwen, “Kembugât den kâtigibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zariŋ.

15 Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikanğâwen.

16 Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zeñğâren a nâmbutñâ ziñâ diiningâm Nason zâkkât mirin nâambarâwe. Nason zâk mâruman Kembugât a oip. Zâk Kapiro gokñâ.

17 Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutñâ ziñâ sâtâre op buku otningâwe.

18 Hañsâi Paulo sot nen ârândân Jakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe.

19 Gane Paulonâ bitziñ kom Anutuñâ mam okñanği kamân ñain gok zeñğâren nep tuugip, zorat den siñgi dâzângom nañgip.

Paulo zâk zeñğât den nângip.

20 Paulonâ den siñgi dâzângom nañgi nângâm Anutu sâmb âlip kwâkñanğâmñâ itâ sâmb dukuwe, “Bukuniñâ Paulo, nângat. Yuda a doñbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie.

21 Gâgât den itâ gâi nângâme, ‘Yuda a hân ñain âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzângomap. Zen murarâpziñâ mân kwabâ kwatziñgâbigât dâzângomap. Sâkurâpniñanğât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’

22 Kamân ziren Yuda anâ gâgât yatâ nângâme, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat siñgi nângâm nañgâbi. Nângâmñâ mindubi.

23 Gât ko nen den n̄ai dâgogindâ zo upan. Nengâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâtenjan den sâm kâtigem kâukziņ mân mânângât ândime.

24 Oi gâ zengâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziņ mânângâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nângâbi, ‘Zâkkât den nângâwen, zo bon buņâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’

25 Hân n̄ain gokņâ ziņ Yesugât kâmut urâwe, zengât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lop-iogât siņgi sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziņoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyanğâbabot.’ Zo yatâ sâm kâtigiwen.”

26 Yatâ sâne Paulo zâk dinziņâ nângâm a kimembut zengâren târokwâip. Haņsâi too saņgonņâ tirik namin zâiwe. Sâkziņ kubikaņgâm Anutugât siņgi nalem pânâ utnetâ Pauloņâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Pauloņâ tirik namin zari gâsuwe.

27 Nep mâme n̄ai âkââkâņan Pauloņâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutņâ ziņâ zâk ekņâ a aksik kâsa okņanğânat sâm gâsuwe.

28 Gâsumņâ den kâtikņâ sâm sâwe, “O Isirae a, ga betniņan minek. A zirâņ hânņâ hânņâ ândim Yuda a kâsa otniņgâmņâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâm dâzâņgomap. Oi tirik namâniņan Grik a diiziņgi zâine mân dâp uap.”

29 Paulo zâk Epeso kamânân gokņâ Toropimo, Yuda a buņ, zâk sot kamânân âim gâtâ ekņâ zorat

sarâ itâ sâwe, “Paulonâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp zinj aksik umzinj bâliņ oi zaatņâ mindum gawe. Oi a nâmbutņandâ Paulo gâsum diimņâ tirik namin gâbâ âkņan giwe. Diim gine mâtâp doonģuwe. Paulo gâsumņâ kune mumbapkât utne siņgi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nâņģip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.”

³² Den yatâ nâņģâmņâ zorâņak kâwali a galem patâņâ arâņņâ sâtņâ sot yen gâsuziņgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane zingit birâwe.

³³ Oi kâwali a galem patâņâ ga Paulo bitziņan gâbâ betziņan mem sâi tâk kâtikņandâ saawe. Oi Paulogât topņâ sot kut ñâi ñâi oip, zorat mâsikâziņģip.

³⁴ Mâsikâziņģi a ambân zen den ñâi sâne nâmbutņandâ den laņ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nâņģâm sâi kâwali a zinj gâsu diim namâziņan âiwe.

³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a donģbep patâ zinjâ mindum mâtâp doonģuwe. Doonģune kâwali a zinjâ Paulo gâsum bitziņâ kwâkņanâk mem namin zâiwe.

³⁶ A aksik patâ moliziņģâm gam den yu kambân sâm itâ sâwe, “A zo kune buņ oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonâ kâwali a galem dukum sâip, “Nâņģânina den ñâi dâģobâ.” Sâi kâwali a galemņâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat?

³⁸ Mârumâk Aigita a nâiņâ a kutâ kunat sâmņâ a 4 tausen diiziņgi hân a mân ândiândiņan âiwe. Gâ a zo mo nâi?”

³⁹ Yatâ sâm māsiki Paulonâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo gokņâ. Gâ nâņgânina den nâi dâzâņgobâ.”

⁴⁰ Oi nâņgânņgi Paulo zâk tiregân kin a den hiriņsâbigât bikņandâ dâp oi zen hiriņsâne Yuda ziiņ denân itâ sâm dâzâņgoip.

22

Paulonâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzâņgoip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nâņgânek.”

² Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziiņâ denân dâzâņgoi hiriņsâm den mân sâm tarâwe.

³ Oi târokwap dâzâņgoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topņan ândia sâkurâpniņņgât gurumin den zo kwâkâm nigi nâņgâwan. Oi zen itârâņ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan.

⁴ Oi Yesugât kâmut zi buņ upi sâm nâ kâsa otziņgâm a sot ambân aksik saaziņgâm tâk namin zâmbam ândiwan.

⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtņâ, zen nâgât topnâ âlip nâņge. Zen bukurâpniņ Damasiko kamânân ândime, zeņgât ekap kulemgum nine itâ sâm âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nâņgâm pâlâtâņ

kwapme, zen gâsuzingâm diizingâm Yerusalem kamânân ga hâuñâ sâknam zingâbi.’

⁶ Yatâ sâm mâtâbân âim mirâ bâkñan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsakñâ patâ nâgâren âsageip.

⁷ Âsagei hânân gei zemñâ den itâ muyagei nângâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?’

⁸ Oi nâñâ sâwan, ‘Kembu, gâ ñâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete gokñâ.’

⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakñik igâwe. Den ko mân nângâm kwâtâtiwe.

¹⁰ Oi nâñâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a ñâiñâ nep tubangât dâgobap.’

¹¹ Oi kârâp âsakñâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ ñâtâtiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a ñâi ândeip, kutñâ Anania. Zâkñâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nângâne a âlipñâ oip.

¹³ A zorâñ nâgâren ga itâ sâm dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ siñgâ ânângârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânângâri egâwan.

¹⁴ Oi den itâ sâm dâtnogip, ‘Sâkurâpniñangât Anutu, zâk mârur zâkkât nepñâ tubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diñâ nângâbangât sâip.

¹⁵ Gâ kut ñâi egin sot zâkkât siñgi den, zo a ambân aksik dâzângoban.

16 Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkņangâna too sângongiga Yesuņâ tosagâ gulipkubap.’

17 Yatâ opņâ mâik ηâi tap nâņgâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sâm umanân Yesu egâwan.

18 Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den siņgi nâņgâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’

19 Sâi nâ den hâuņâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyageziņgâm gâsuziņgâm zâņgom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat mariņâ âlip nâņge.

20 Oi gâgât den sâsâņ a Setepano kunam hâmbâziņ kwâkâm kinnâ topņan pamņâ kune nâņga âlip oip. Oi nâ zengât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nâņgâm nanjegât gâgât siņgi âlip dâzâņgobat.’

21 Yatâ sa Kembuņâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kublikangâna hân ηâin gok zengâren sângongoga âiban.’”

Paulo tâkņâ lapitnâ sâm birâwe.

22 A zen kindap kwap Pauloņâ hân ηâin gokņâ ziņâ Anutugât siņgi upigât sâi nâņgâne mân dâp oi den yu kambâņ sâm itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.”

23 A ziņâ zo yatâ sâm yu kambâņ hâmbâziņ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip.

24 Kâwali a galem patâņâ sâi arâpņâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den donbep se sâmņâ zorat topņâ sâm muyagei nâņgânat sâm tâkņâ lapitpigât sâm ziņgip.

25 Oi zen tâkñâ lapitnamñâ inzutñâ saane ko Paulonñâ a sâtñâziñâ itâ sârn mäsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diñâ mân nânğâmñâ tâkñâ lapitne dâp upap?”

26 Yatâ sâi a sâtñâziñandâ patâğâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonñâ.”

27 Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkñâ Paulogâren âi mäsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâkñak Roma a?” Sâi Paulonñâ sâip, “Zo perâkñak.”

28 Sâi Galem a patânñâ itâ sâip, “Nâ a yenñandâ kât donjebep pamñâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonñâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.”

29 Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nânğâm wangât yatâ uan sârn pârâkpam kenğât oip.

30 Hanjsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkñâ Yuda a wangât sârn Paulo nânğâm bâliñ kwâkñanğe sârn zorat topñâ nânğâbat sârn tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâkñâ olañ diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtñâ zengât minduminduyân den sâip.

1 Paulo zâk a sâtñâ sen tâpâk zingit itâ sârn dâzânğoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtenjan târârak ândim gâwan. Anjunnanğât mân opman.”

2 Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâkñâ a ziñâ lâunjan kumbigât sâip.

3 Sâi Paulonñâ itâ sârn dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipñâ. Umgâ ko bâliñâ. Gâ Anutunñâ gobap. Gâ

Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânquat.”

⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâm bâliņ kwâkņâņgat?”

⁵ Sâne Paulonĝa itâ dâzânngoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nâņgâm den zo san. Kembugât ekabân den nĝai itâ kulemguwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâm bâliņ kwâkņâņgâban.’ Nâ den zo nâņgâman.”

⁶ Oi a sâtņâ kâmut tarâwe, zen nâmbutņâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutņâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nâņgâm den mem zâi pam itâ sâm dâzânngoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momņâ zaatnat sâmen. Momņâ zaatzaatņâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyaņgâne kâsâp muyageip.

⁸ Sadukaio a zen mumuņan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nĝai nĝai zorat nâņgâne bon opmap.

⁹ Oi zorat minduminduziņan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opņâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembugât gurumin den galem a nâmbutņâ zen zaatņâ den kârâpņoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanĝa buņ uap. Sumbem a mo a tabâņâ ziņâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpņoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kenĝat op sâi arâpņâ

kâmut ziñâ geim Paulo osetziñan gâbâ gâsum diim namâziñan zâiwe.

¹¹ Nâtik zoren Kembuñâ muyagem Paulo gootñan kin itâ sâip, “Gâ mân kengât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den sinji sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutñâ Paulo kunam sâwe.

¹² Hañsâi Yuda a nâmbutñandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâtenjan den zo sâm kâtigiwe.

¹³ A tenğâziñ 40 yatâ zorâñ den zo sâwe.

¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutñandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimñâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien.

¹⁵ Zorat gâ sot a sâtñâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât diñâ sâm kubiknat.’ Oi dinziñâ nângâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitñandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitñandâ kâmbamgât den zo nângip. Nângâmñâ kâwali a zengât namin bagim aniñâ dukui. Dukui ko Paulonñâ kâwali a zengât a sâtñâ ñai konsâm itâ dukui, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den ñai dukubap.”

¹⁸ Sâi a zorâñ katep zo diim patâñangâren âim itâ dukui, “A tâk namin taap, kutñâ Paulo, zâkñâ noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan. Katep zirâñ den ñai dâgobap.”

19 Yatâ sâm dukui kâwali a galem patânâ katep bikņan gâsum diim ginņan âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?”

20 Mâsiki katepņâ itâ sâm dukuip, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbapkât den saage. Mukan Paulo minduminduziņan diim âine topņâ sâm muyagibapkât dâgobi.

21 Dâgone dinziņâ mân nâņgâban. A 40 yatâ zorâņ Paulo kunam se. Zen nalem birâm ândim Paulo kom nalem ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtâbân mambât te.”

22 Katep zorâņ den yatâ sâi kâwali a galemņâ den itâ sâm sâņgongoip, “Gâ den dâtnogat, zo a nâi mânâk dâzâņgoban.”

Kâwali a ziņâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

23 Oi kâwali a galem a patânâ kâwali a sâtnâ zagât diizikâm itâ sâm dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâiņâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâkņan âiâiņâ 70 sot liņgip kâlâu a 2 handeret zorâņâ kubikaņgâm nâtikkât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi.

24 Oi Paulogât bâu biosi nâi kwâkņan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem okņanņâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

25 Oi Kâwali a galem a patânâ Pelikigât ekap nâi itâ kulengoip,

26 “Klaudio Lisia, nâņâ a kutâ âlipņânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan.

27 Kâwali a ziņ a nâi diim ge. Zo Yuda a ziņ kune mumbam oi a zo Roma a nâņgâmņâ sa kâwali anâ sot âimņâ bitziņan gâbâ mâkâwen.

²⁸ Oi denân parâwe, zorat topņâ nângâbat sâm a sâtņâ minduminduyân diim âiwan.

²⁹ Diim âim ziinangât gurumin den sâne itâ nângâwan. Kut nâi nâi oip, zorâņ kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap.

³⁰ Oi a nâmbutņâ ziņâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sânogoga gaap. Oi den sâkņanâk sâme, zen sângonzâņgua gâgâren gam diņâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpņâ ziņgâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumņâ nâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe.

³² Haņsâi kâwali a nâmbutņâ kamânziņan puriksâne kâwali a biosi kwâkņan tâtat ziņjik diim âim Kaisarea kamânân takâwe.

³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikņan parâwe.

³⁴ A kutâņâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topņangât mâsikip. Zâk Kilikia hânân gokņâ nângâm itâ sâip,

³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.” Yatâ sâm kâwali a zeņgât bitziņan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutņâ sot a nâi kutņâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe.

² Âine a kutanâ sâi Paulo diim gane Teatulonâ Paulo tosanânjangât den itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipnâ Peliki, gâ âlip galem otniņgâna lum-beņ ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniņan mena ândiândi âlip ândien.

³ Gâ kâmân dâp âlip galem otniņgâmat, zorat nâņgindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kêrep opapkât nâņgânina den pânkânok dâgobâ.

⁵ A zirat nâņgindâ bâliņ opmap. Yuda a hânņâ hânņâ den dâzâņgom um gulip kwatziņgâmap. A zo Nasarete goknâ sarâ agât arâpņâ, zeņgât a sâtņâ ândiap.

⁶ Zâkņâ tirik namin âim mem bâliņ kwapâ sâi gâsuwen.

⁷ Niinâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemņâ Lisia, zâk sot arâpņâ ga diim âiwe.

⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topņâ nâņgâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a ziņâ beknjan mem zorik sâwe.

Paulonâ Peliki mâtenjan den torenņâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikiņâ bikņâ dâp oi Paulonâ itâ sâip. “Gâ Yuda neņgât hân ziren a kutâ op narâk kêrep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat.

¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziņgâna dâgonek.

12 Nâ tirik namin mo mâtâpâmâpâse namin mo sombemân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ ningirâwe.

13 Oi a zirânâ den se, zorât bonņâ mân tirâpgobi.

14 Oi nâi dâgoga nânġâ. Mâtâp uņakņâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zengât Anutu mâtâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zorat nânġa bonņâ opmap.

15 Oi gâtâm Anutuņâ a orot mâmeziņ bâlîņâ sot âlipņâ, nen mumuņan gâbâ mânginiņgi zaatnat, zo nânġâm ândime. Zo yatik nâ nânġâm ândiman.

16 Yatâ opņâ galem oraņġâm ândim Anutu sot a zengât mâteziņan aņun mân op ândiman.

17 Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpnaņġât kât mem Yerusalem kamânân ġâwan.

18 Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikaņġâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan.

19 Asia hânân ġâbâ Yuda a nâmbutuņâ zen tarâwe. Oi a zo ziņâ nâġât tosa nânġe oi ko ġâġât mâteġan ga sâm muyaginek.

20 Mo a sâtņâ mindumunduyân nânġâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi ziņâ ġâġât mâteġan sapsunek.

21 Nâ a minduminduyân den kânok sâwan. Zo nânġâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatņâ den zo sâman, zorat nâmbutuņandâ denân nâbanetâ kinzan.”

22 Pauloņâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp uņakņâ zorat den siņgi nânġip, zorat itâ dâzânġoip, “Kâwali a galem a

Lisiaņa Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zenğât den sâm kwâkâbat.”

²³ Yatâ sâmņâ kâwali a sâtņâ itâ sâm dukuip, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân okņangâbi. Bukurâņņâ, zen kut ñâi ñâi mem ga pindânam utne mâtâp mân doonğubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâğât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutņâ zo tapņâ Peliki zâk ambinņâ, Yuda gokņâ, kutņâ Durusila, zâk sot tapņâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nâņğâm pâlâtân kwâkwatņangât dâzâkoip.

²⁵ Oi Paulonņâ târârak ândiândiņ sot âkņâlegât kendon ândiândiņ sot hâuņâ mimiņangât narâkņâ, zorat den sâi Pelikiņâ kenğât opņâ Paulo itâ sâm dukuip, “Âlip âi ândina neņğât kabâ ñâi muyagei ko sa gâban.”

²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip.

²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ ñâi kutņâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziņ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birâņangâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestonņâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarip.

² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâiņ, zen zâkkâren gamņâ Paulogât den dukuwe.

³ Zâk nânġâziġġâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziiġak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtân urâwe.)

⁴ Sânetâ Pestonġâ itâ sâm dâzânġoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman.

⁵ Paulogât tosa sânam zenġâren ġâbâ a sâtġâ, ziġâ nâ sot ârândânġ geimġâ sâbi.”

⁶ Yatâ sâmġâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân ġiarip. Zoren taki mirâ haġsâi den sâsânġ namin zâimġâ sâi Paulo diim zâiwe.

⁷ Paulonġâ zari Yuda a Yerusalem kamânân ġâbâ ġawe, zen haamġumġâ tosanġġât opġâ den donġep sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonġâ nâi mân muyageip.

⁸ Sâne Paulonġâ dinziġâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zenġât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliġ kwatziġġaman.”

⁹ Sâi Pestonġâ Yuda a umziġ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “ġâ dap nânġat? ġâ di-igim Yerusalem kamânân zâim zoren diġġâ sâm kwâkâbâ?”

¹⁰ Sâi Paulonġâ itâ sâm dukuip, “Buġâ. Nânġât den ziren sâm kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. ġâ ġikâk nânġât topnâ nânġat. Nâ Yuda a mân bâliġ otziġġawan.

¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân anġân kârâbam. Zen nânġât sâknanâk se, ġât ko zenġât bitziġan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san.”

12 Yatâ sâi Pesto sot arâpñâ zen mindum den âragumñâ Pestonâ Paulo itâ sâm dukuip,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

13-14 Sirâm nâmbutñâ âki a kutâ Agripa sot ponâñâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okñangâm sirâm nâmbutñâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonâ Paulogât den sinji a kutâ itâ sâm dukuip, “Pelikinâ tâk namânjan a ñâi pam ari zi taap.

15 Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zenğât tirik namâ galem a sot a zâizâin zen nâgâren mindumñâ a zo kua mumbapkât sâwe.

16 Oi nâ den torenñâ itâ sâm dâzângowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduzinğindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

17 Yatâ dâzângua zen gane hañsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduzinğâwan.

18-19 Oi Yuda a zinâ zâkkât bâlinâ ñâi sâbi sa ko zen Yuda a ziinangât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumuñâ ñâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’

20 Nâ den zorat kwakñâ Paulo Yerusalem kamânân zari diñâ sâm kwâkâbatkât dukuwan.

21 Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patânâ diñâ kwâkâbapkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.”

²² Pestonjâ yatâ sârn dukui Agripanjâ sâip, “Nâ a zorat diñjâ nanjâbatkât otnigap.” Sâi Pestonjâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diñjâ nanjâban.”

Paulonjâ a kutâ Agripagât mâtejan kirip.

²³ Mirâ hanjsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikņoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâin, zen molizikâne ârândânj zâiwe. Zâinetâ Pestonjâ sâi Paulo diim zâiwe.

²⁴ Diim zâine Pestonjâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzânjua nanjânek. A kinzap, zirat opņjâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosgât den sârn den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâkņjâ ândei mân dâp upap.’

²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosanjâ kârua kâmbamgât sinji mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sânjongua âibap.

²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemņjâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sârn kwaksan. Zorat a zi, zenjâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâtejan ga kinzap. Oi zâkkât topņjâ sâi nanjindâ diñjâ ekabân kulemguandâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a ñjâi tosanjâgât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sânjongua ari mân dâp upap.”

26

Paulonjâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikņjan den sâip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

1 Agripañâ Paulo itâ sâmb dukuip, “Gikak topkâ sâna nânghânâ.” Sâi Paulonâ bikñâ pamñâ den itâ sâmb dâzânghoip,

2 “Yuda a zinjâ denân nâbanse, zorat torenñâ a kutâ Agripa mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap.

3 Gânâ Yuda a nenghât orot mâmeninñâ sot kut nñâi nñâi upmen, zo topñâ nânghâm nanghat. Nânghânina den sinji kârep patâ sa mân âkon upan.

4 Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetzinñan ândia orot mâmenâ zo ek nânghâwe.

5 Zen nânghât topnâ ek nanghâwenñâ mân se. Nâ Parisaio a zenghât oserân ândim lâmbarâwan. Sâkurâpniñ zenghât gurumin den zo lum ândim kâtigewan.

6 Nâ tâk namin zeman, zo nñâigât bunñâ. Anutunñâ âse sâkurâpniññâ zenghât den nñâi sâmb kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momñâ zaatnat.

7 Den zo bonñâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen nñâtik sirâm sâmb ândime. Nâ den zorat op nânghâm ândia Yuda a zinjâ denân nâbarâwe.

8 Anutunñâ a mumunñâ mângizingâmâp. Zen wangât zo nânghâne mân orotñâ yatâ uap?

9 Nâ mârurnñan itâ nânghâm ândiwan. Yesu, Nasarete gokñâ sot arâpnñâ kâsa otzingâm sa bun upigât nepnâ tuum ândiwan.

10 Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donbep tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, zinjâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diñ sâmb nine ândiwan. A zânghonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan.

11 Yuda a zengât mâtâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutnâ sâmbâlijan kwapigât zângom sâknam zingâm gâwan. Oi nâ um kâlak otzingâm hân nâin nâin âi zângom sâknam zingâm gâwan.

12 Yatâ ua tirik namâ galem a patâ zinjâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan.

13 Mâtâbân aria mirâ bâknan oi sumbemân gâbâ kârâp âsaknâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageningip. O a kutânâ, mirâsinj zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsaknâ patâ, mirâsinj zo walip.

14 Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, 'O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinâ wâunâ dumunân pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.'

15 Oi nângâ itâ sâwan, 'Kembu, gâ nâi?' Sa itâ dâtnogip, 'Nom ândimat. Nâ Yesu.

16 Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat sinji a ambân dâzângom ândiban.

17 Nâ Yuda a zengât bitziñan sot hân nâi a zengât bitziñan gâbâ mâkâgim ândibat.

18 Nâ sângongoga zengâren âi sinji âlipnangât nep tuuna umzinj âburibap. Zen nâttâtik ek birâm âsaknan bagibi. Satanjâ zaazinj ândie, zo birânanngâm Anutugât a upi. Oi tosazinj gulipkoi nângâm pâlâtân kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbemgât sinji upi.' Zâk yatâ sâmbâ dâtnogip.

19 A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den

nângâwan, zo lum ândiwan.

²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânñâ kamânñâ âi dâzângowan. Oi hân nâin gokñâ, zengâren âi nep tuuga umziñ melânâ Anutu sot pâlâtân op târârak ândibigât dâzângowan.

²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziñâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe.

²² Oi Anutu zâk betnan mei sinji âlip sâwanñâ sâm ândiman. Oi a zâizâinñâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mârumñan Mose sot Propete ziñâ bet a nâi muyagibapkât kânñan sâwe, zorik sâm ândian.

²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsânñâ. Oi mumunñâ zengâren gâbâ kândom op zaatñâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsakñâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Paulonñâ yatâ dâzângom tâi Pestonñâ den kambânñâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den lañ sat? Ekap donbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.”

²⁵ Sâi Paulonñâ itâ sâm dukuip, “A kutâ âlipñânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonñâ sot târârakñâ.

²⁶ Den san, zorat topñâ a kutanñâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap.

²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

28 Yatâ sâi Agripanâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gâ sâna mân kêrep oi Kristo a opam.”

29 Sâi Paulonâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutnâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembunâ betziŋan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den sinji âlipkât op san.”

30 Yatâ sâi a kutânâ Agripanâ sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutnâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe.

31 Âi kinjâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât sinji mân oip.”

32 Sâne Agripanâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanâ diŋâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olaŋna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam wanġâyân zâiwe.

1 Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtnâ kutnâ Yulio, zâknâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutnâ diiziŋgi wanġâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.)

2 Wanġâ zo Adramitenai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukŋan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsâŋ. Wanġâ zoren zâim Makedonia a nâi kutnâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen.

3 Mirâ haŋsâi Sidon kamânân takâm Yulionâ Paulo buku okŋanġâm nânġânġi kamânân âimnâ bukurâpŋoot nalem niwen.

4 Oi zobâ arindâ pibânġâ gam mem kâbakŋei Kipiro hânân âim hân kândâtŋan âiwen.

⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zengât saru mâtâp âimnâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren wanğâ nâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân âibam oi Kâwali anâ sâi zoren zâiwen.

⁷ Zâimnâ mulun âim Kirido kamân gootņan takâwen. Oi Pibânâ mem kâbakņeniņgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen.

⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimnâ Lasea kamân gootņan saru bikņâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutņâ wanğâ tâtat âlip.

Paulogât den nângâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kêrep arindâ Yuda zengât kendon narâkņâ âki pibâ narâkņâ mâte oip. Zorat Paulonâ girem den dâzâņgom sâip.

¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkat nânga âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk buņâ, nen ârândâņ wanğâ bâliņ oi sâruyân tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap.”

¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtņâ Yulionâ Paulogât den birâm wanğâ mariņâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru bikņâ zoren map pibâ gâi wanğânâ tâpakkat dâp mân oip.

¹² A donņbeņņâ zorat Keret hânân saru bikņâ nâi kutņâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru bikņâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlaņ mirâ toren gâbâ gâi umziņ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân nanğâm âiwen.

14-15 Âim tâindâ pibâ patâ yuaranâ ga mem kâbaknei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen.

16 Yatâ opnâ hân nâi kutnâ Kaunda, zorat nangâmnan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip.

17 Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi wanğâ âbângubapkât tâk donbep kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutnâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânâ kom kâbaknei mâtâp gulip âiwen.

18 Pibâ imbanâ kom zeipkât hanșâi sikum mem pane saruyân giarip.

19 Sirâm karâmbunan wanğâgât kut nâi nâi mem pane saruyân giarip.

20 Sirâm nâmbutnan pibâ donbepnâ koi mirâsinj sot sângelak mân muyagei eknâ umniņ kenğât oi tâmbetagonamen sâm nângâwen.

Paulonâ um âlip kwatziņgip.

21 Oi a zen nalem birâm narâk kârep yen ândine Paulonâ osetziņan kin itâ sâm dâzânngoip, “Bukurâp, zen nâgât den nângâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap.

22 Zen mân kenğât utnek. Anâ mân buņ utnat. Wanğâ ko tâmbetagobap.

23 Nâtigân Marinâ kutnâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâknâ sumbem kore anâ sângongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogap,

24 ‘Paulo, gâ kenğât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâtenan takâ kinban. Oi itâ nângâ. Anutunâ gâ galem otgigi gâ sot a wanğâyân te, zo mân tâmbetagobi.’

25 Zorat bukurâp, zen umziņ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nânğan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’

26 Waņgâņâ hân ñain âi komņâ âbâņgubap.”

27 Adria saruyân laņ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi ñâtik tânâmņan waņgâ galem a ziņâ hân gootņan gen sâm nânğawe.

28 Yatâ nânğâmņâ tâk dâp pane saruyân giari kâreņņâ a kânok yatâ oip. Oi mâik ñai âim du pane giari kâreņņâ kiin bânâmbut yatâ oip.

29 Oi kât kwâkņan zâibap sâm keņgât op waņgâ tipņan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ haņsâbapkât mambât tarâwe.

30 Tapņâ waņgâ galem a zen keņgât op waņgâ birâm âinam bamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, “Nen waņgâ sâņgânņan kela yâmbât saanamen.”

31 Yatâ utnam utne Pauloņâ kâwali a sâtņâ sot arâpņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Waņgâ galem a zen âine nen saruyân geim naņğânat.”

32 Dâzâņgoi kâwali a zen bamingât tâkņâ mânânğâtne saruyân giari birâwe.

33 Mirâ haņsâbapkât mambât tapņâ Pauloņâ a aksik nalem ninatkât itâ sâm dâtnânğoi, “Zen umziņ keņgât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap.

34 Gât ko nalem nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkņan zâi ândibi. Sâkziņ mân tâmbetagobi. Zen hâlâuyâk op ândibi.”

35 Yatâ sâi egindâ nalem ñai memņâ Anutugâren sâiwap sâm namuņ neip.

³⁶ Nei ekñâ umniñ bâbâlañ oi nen aksik nalem niwen.

³⁷ A wañgâyân tarâwen ko tenjâniñ 276 yatâ zorâñ tarâwen.

³⁸ Nen nalem nem âkon opñâ wañgâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari wañgâ bâbâlañ op kopgâip

Wañgâyâ saru sâtñan âbângoip.

³⁹ Mirâ hañsâi hân ñâi ekñâ kwagâwen. Waniñ gien sâwen. Oi saru bikñâ ñâi kâtñâ buñ ekñâ zorat sâtñan zâinat sâm urâwen.

⁴⁰ Galem a ziñâ kelagât tâkñâ mânângâtne saruyân giari tâk olañâ pibâgât isen ñâi saane zarip.

⁴¹ Wañgâ âimñâ hân murukñan zâim wañgâgât sânğânğandâ hânân sum kâtigei saruñâ wañgâ tipñan kom namuñip.

⁴² Wañgâ âbângoï kâwali a ziñâ tâk nâma a zen âibegât zânğonam sâwe.

⁴³ Patâziñandâ Paulogât op kwâkâziñgip. Oi sâi nâmbutñandâ saru lâbângum âiwe.

⁴⁴ Ka nâmbutñâ ombonj sot nak sâmbañâ kwâkñan âiwe. Zo yatâ opñâ nen aksik saru sâtñan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimñâ tâunan zo kutñâ Melite sâne nânğâwen.

² Hân mâirâp ziñâ buku otningâm map patenj op zei kârâp sândum une sei nânğâwen.

3 Paulonâ kârâp tâmbânṅoot zo mem pâi sei kârâp zorat umṅan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpṅan zim kâtigem kirip.

4 Oi kamân mâirâp zen zo ekṅâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buṅ op kopgap, zorat hâuṅâ muyagenṅangap.”

5 Paulonâ ko mulum zo kwititapkoi kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip.

6 Yatâ oi hân mâirâp zen bikṅâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kêrep ek tatne buṅ oi itâ nângâwe, “A zi ko bem lopio.”

Paulonâ a sisi mâsekziṅoot kubikziṅgip.

7 Kamân ândiwen, zorat nanṅâmṅan a kutâziṅ tâip, kutṅâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâṅ on galem otṅiṅgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen.

8 Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonâ nângâm mirin zâim bikṅâ kâukṅan pam ninâu sâm kubikṅangip.

9 Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziṅoot zen siṅgi nângâm ganetâ kubikziṅgâmâip.

10 Oi zorat hâuṅâ a zen umâlip op galem ot-ningâne âinam oindâ mâtâpkât kut ṅâi ṅâi bet-niṅan miwe.

Paulonâ waṅgâ ṅâin zâim Roma kamânân arip.

11 Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki waṅgâ ṅâin zâiwen. Waṅgâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânṅan lopio booboو zagât sobine kirâwet.

Nen ândiwen, zoren wanğâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen.

¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen.

¹³ Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakneniņgi nâtik sirâm zagât âimnâ Puteoli kamânân takâwen.

¹⁴ Zoren takâm wanğâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziņgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen.

¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen neņgât siņgi nâņgâm Apio kamânân âine kândiaņgâwen. Oi nâmbutnâ mirâ karâmbut, zoren kândiaņgâwen. Oi Paulonâ ziņgitnâ umâlep nâņgip.

Paulonâ Yuda a den dâzângoip.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtnandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâinâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutnâ ko tâk namin zâmbarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonâ sâi Yuda a sâtnâ zen gane itâ sâm dâzângoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniņâ kwerâziņ mân sâwan. Sâkurâpniņ zengât den mân kowan. Oi zen laņ Roma a zengât bitziņan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe.

¹⁸ Roma a ziņâ topnâ sâmņâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe.

¹⁹ Ka Yuda a zen mân birânibigât kâtigine Roma a kutâ patânâ dinnâ sâm kwâkâbapkât sâwan.

Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nângâwan.

²⁰ Oi nâ zorat zingitjâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momnjâ zaatzaat den zo nângâm ândimen. Den zorat tâkñâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâm dâzângoi sâwe, “Ândiren Yuda hân topniñan ândie, zen gâgât den ñai mân kulemgum niñge. Zoren gâbâ a ñai mân gam sâm bâliñ kwatgigi nângâwen.

²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nângânatkât sen. Oi mâtâp unakñâ zorat itâ nângâmen. Hân dâp a ambân, zinjâ sâm bâliñ kwâtzingâwe.”

²³ Yatâ sâm narâk ñai parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topñan ândiândiñangât den hangât topkwap dâzângom tâi ñâtiksâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zo Yesugâren bonjâ âsageip. Zorat den dâzângoip.

²⁴ Oi a nâmbutjâ zen diñâ nângâwe. Oi nâmbutjandâ diñâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonjâ itâ sâm dâzângoip. “Tirik Kaapumñâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniñ den itâ sâm dâzângoip,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzângonan, “Kin-dapziñandâ den nângânângân, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângam kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ zo mân ek kwâtâtibi.

²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kin-dapziñ bâpsâsânjâ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi.

Umziṅandâ mân nâṅgâm kwâtâtibi. Oi umziṅ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziṅgâbat.” ’

²⁸ Zorat nâ dâzâṅgua nâṅgânek. Anutuṅâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân ṅâin gok zeṅgât sinji uap. Zen nâṅgâm âṅṅâlîbi.”

²⁹ Yatâ sâm dâzâṅgoi Yuda zen ziiṅak den sâm mâsikâyaṅgâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Paulonâ Roma kamânân mirâ ṅâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziṅâ zâkkâren âim ândiwe.

³¹ Âinetâ Anutugât um topṅan ândiândigât den dâzâṅgom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topṅâ keṅgât buṅ dâzâṅgom ândeip.

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1